

Nab. 7

MICHAEL KRISER
1655

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ
SACRÆ,
DISPUTATIO XXIV.

Ad statum integritatis pertinens

De

VOCABULIS IN
Articulo Iustificationis occur-
rentibus & de illius causa efficiente, impellente
& meritoria.

In inclyta VVitteb. Academia.

Ad disputandum proposita,

SUB PRÆSIDIO

BALTH. MEISNERI, SS. Th. D.
& Profefs. Publ.

RESPONDENTE,

M. JOHANNE ROTTLÖBEN
Wittebergenfi.

Habebitur ad diem 10. Septembr.

WITTEBERGÆ,
Typis GORMANNIANIS, Anno 1618.

VOCABULUS IN

Articulo Institutionis

In Institutio Vniuersitatis

BALH. M. J. 1772. 22. 11. D.

M. JOHANNES ROSEN

DISPUTATIO XXIV.

De

IUSTIFICATIONE.

Thesis I.

VIX alius est articulus Christianæ fidei, qui à pluribus adversarijs, modisque pluribus fuerit oppugnatus, quàm hic præsent, qui est de Iustificatione hominis, seu gratuita remissione peccatorum. Nihil dicam de antiquis hæreticis: vel solus Pappæus luculentum præbere potest testimonium, quàm infensus huic do-

Satanas hunc articulum multis modis corruptit.

ctrinæ sit Satanus, dum per mancipia sua tam miserè illam corrupt in Ecclesia Romana. ut Christo Redemptori suus honor imminurus, discrimen legis & Evangelij sublatum, pavidisque conscientijs firmum solatium prorsus denegatum fuerit. Quod ipsum vi veritatis fateri coactus est Pighius ita scribens: *Distimulare non possumus, à nostris hanc vel primam doctrinam Christianam partem, obscuratam quàm illustratam magis à scholasticis spinosis pleriq; questionibus & definitionibus.*

II. Deus verò Ecclesiæ suæ tandem miseratus, excitavit Me- *Lutherus au-*
galandrum Lutherum, qui corruptelas Papales fideliter mon- *tem repurga-*
stravit, & doctrinam de Iustificatione puritati pristinæ & Apo- *vit.*
stolicæ, successum largiente Altissimo, feliciter restituit. In o-
mnibus enim suis Scriptis nihil tam graviter oritur, nihil tam
sæpè inculcavit, quàm *hominem justificari solâ fide merito Christi*
apprehendente, omnibus legis operibus exclusis. Hinc in præfat. super
epistolam ad Galatas: *In corde meo, inquit, iste unus regnat articulus,*
scilicet fides Christi. Ex quo, per quem & in quem omnes mea diu noctuq;
fluunt

fluunt & resuunt Theologica cogitationes. Nec tamen comprehendisse me
 experior de tanta altitudinis, latitudinis, profunditatis sapientia, nisi insiru-
 mas & pauperes quasdam primitias, & veluti fragmenta. Paulò post
 hæc subjungit: Opus est hunc articulum quàm diligentissime tractare &
 Satana opponere, sive simus infantes, sive eloquentes, sive docti, sive inoeci.
 Oportet enim hanc petram clamari, si omnis homo taceret, ab ipsis petris seu
 lapidibus. Et rursus: Hæc doctrina nunquam satis tractari & inculcari
 potest: Eâ jacente & pereunte, jacet & perit simul tota cognitio veritatis;
 Eâ verò fiorente, fiorent omnia bona, religio, verus cultus, gloria Dei, certa
 cognitio omnium statuum & rerum.

Quantum mo-
 menti in hoc
 articulo sit po-
 situm.

III. Nam articulus hic quasi centrum Theologie est, ad quod
 omnia collimant: Sacer oceanus est, in quem omnia confluunt;
 arca fidei est, quæ omnia servat pura & illibata. Hic si erreretur cum
 Pontificijs, mox DEI gratia muratur in habitum infusum,
 CHRISTI meritum extenuatur, fides pro sola dispositione
 habetur, justitiæ Evangelicæ quiddam in hærens substituitur,
 discrimen Legis & Evangelij confunditur, $\pi\lambda\eta\rho\sigma\phi\epsilon\iota\alpha$ fidei
 tollitur, meritum operum stabilitur, satisfactiones urgentur,
 suffragia conquiruntur, missæ celebrantur, sancti invocantur,
 purgatorium succenditur, monachice eligitur, multiq;e alijs cul-
 tus electitij introducuntur, ut rectissime pronuntiari Lutherus
 cum enarratione argumenti super Epistolam ad Galatas: *Amisso ar-
 ticulo justificationis, amissa est simul tota doctrina Christiana.* Quod si ve-
 rò in hoc doctrinæ capite vera sententia fuerit percepta, jam to-
 tus fermè Papatus expugnatus, & omne negotium confectum
 est, siquidem cætera ultrò ruunt, & diutius consistere haut que-
 unt. Adeò verissimum est illud Lutheri proverbium, quo sæ-
 pius fuit usus: *Iustificatio est articulus stantis & cadentis Ecclesie.*

IV. Quò igitur major hujus articuli & dignitas est & utili-
 tas, eo diligentior impendi debet opera, ut ab omnibus corrupte-
 lis purgetur, & incorruptus ad posteros propagetur, præsertim
 cum Lutherus noster aliquoties in commentarijs suis super
 Genesin & Epistolam ad Galatas prædixerit, hanc de gratuita
 Ju.

Justificatione doctrinam, nostro tempora rursus obscuratam iri
quod sanè vaticinium reipsà esse impletum, haut obscure resta-
tur experientia. Ut ergò hætenus controversiam *de libero arbi-
trio* in thesi & antithesi consideravimus: ita nunc præsentem de
Justificatione doctrinam, quam Bellarminus immediatè sub-
junxit, pari fidelitate pertractabimus.

V. Potest autem *egregia* hujus articuli tribus præcipue ca-
pitibus includi. In primo vocabula quædam veniunt explican-
da. In secundo de singulis causis naturæ, justificationis differen-
dum erit. In tertio saluberrima de certitudine justificationis do-
ctrina adstruenda & propugnanda est. Nos à terminorum ex-
positione initium facturi, hæc præmonemus, quòd *tria* sint voca-
bolorum genera, quibus utimur circa dogmata Christianæ fidei
describenda. Nam 1. Quædam sunt *tantum Biblica*, quæ non nisi
in sacris reperiuntur Scripturis, ut vocabulum Jehovæ, Messia,
CHRISTI, &c. 2. Quædam sunt *Ecclesiastica*, quæ non extant
in sacro codice, ab Ecclesia tamen ad retundendos hæreticos u-
surpantur, ut Trinitas, *omogonia*, Pædobaptismus. 3. Quædam
sunt *communis*, quæ non tantum in Scripturis habentur, sed in
corridiana etiam conversatione sæpius audiuntur. Hæc autem
vel sunt communia quoad literam & sensum simul, quorum ex-
empla occurrunt plurima: vel tantum quoad literas conveniunt
& sensu differunt, quod discrimen diligentissimè observandum
est, ne per peregrinas vocabulorum acceptiones, peregrina &
verbo Dei contraria doctrina introduceatur. Tale autem com-
mune vocabulum est *justitia*, quo utitur & Apostolus & Aristo-
teles, sed diverso sensu: *Huius habitus inhaerens est: Illi* neutiquam,
sed potius imputatio justitiæ alienæ, & absolutio à peccatis. Hoc
dum non considerarunt scholastici, gravissimè errarunt, justiti-
am Theologicam per habitum definiendo, atque sic vocabulum
istud in Philosophicum sensum perniciosè mutando. Quocir-
ca operæ pretium est, ut linguæ Spiritus S, adsuæscamus, & dili-
gen-

*Tractatio hu-
jus articuli tri-
bus capitibus
includitur.*

*Tria genera
vocabulorum.*

gener annotemus, quid ipsi sit *justitia*, *justus*, *justificare*, quid *gratia gratis*, *fidei imputatio*, & quæ sunt alæ voces, in epistolis Paulinis sæpius occurrentes. Quamvis autem plerisque istos terminos alibi exposuerimus, placet tamen præcipua momenta, quorum cognitio hic prærequiritur, paucis repetere, ne manca sit & semiplena hujus articuli tractatio. Istis verò explicatis, ipsam justificationis nostræ naturam videbimus, & singularum causarum rationem pro viribus, quas suppedabit Altissimus, diligenter exponemus.

De

VOCABULIS IN HOC ARTICULO USITATIS.

QUÆSTIO I.

Justitia vocabulum quid notet?

*Etymologia
justitiæ.*

VI. Omnes termini explicationis indigi possunt hoc uno Aphorismo comprehendi: *justificamur ex gratia Dei, gratis, per fidem, & justitiæ Christi imputationem.* Quia verò justificare à justo & justitiæ descendit, ob id vocabula isthæc prius proponemus, post ad reliquorum *ἐξήγησιν* accessuri.

VII. *Justitia* nomen habet à *jure*, quod est à *jubendo*. Quicquid enim Magistratus & leges jubent, hoc jus est, & qui obtemperat, justus, justitiæque præditus censetur. Grecis *δικαιοσύνη* dicitur à *δικαιόω*, quam vocem Aristot. 5. *Eth.* 7. derivat à *δικαίω* participio, quod justus in duas suo modo æquales partes rem dividat, ut *δικαιόω* sit quasi *δικαίω* & *δικαιοσύνη* quasi *δικαιοσύνη*, quod *ἐπιμολ* optime convenit justitiæ distributivæ, quæ unicuique suum datur. Hebræi justitiæ vocant *צדקה* à rad. *צדק* quæ notat justificare, justum pronunciare, absolvere, excusare, &c.

II X. Quod

IIX. Quod verò significationes hujus vocabuli attinet, multarum illarum passim reperiuntur. Philosophus inculcat justitiam universalem & particularem, quam in distributivam & commutativam dispescit. Theologiæ alia est justitia *concreata*, alia *simulata*, alia *imputata*, alia *inchoata*, alia *consummata*. Sic vulgò distinguimus inter justitiam Evangelicam, seu fidei, quæ imputata est; & legalem, seu operum, quæ vel externa tantum, vel interna est, solisque renatis propria, & inchoatur in hac vita, consummabitur in altera. Lutherus justitiam Evangelicam nominare solitus est *passivam* quia per eam absolvimur à Deo, nos nihil operamur, & legalem *activam*, quia per hanc benè agere studemus. Semper autem admonuit, ut ab *activa ad passivam justitiam* oculos flectamus. Bellar. l. 1. de justifi. c. 1. quatuor justitiæ significationes recenset, dum notare ait 1. Jus. 2. Rectitudinem scriptam in libris. 3. Rectitudinem operum exteriorum. 4. Rectitudinem internam. Verùm, plures earum passim occurrunt, quas breviter enumerabimus.

Diverso acceptiones.

IX. Non autem multum solliciti erimus de acceptionibus Philosophicis, ubi justitia sumitur, 1. pro toto virtutum choro, quæ universalis dicitur. 2. pro *particulari* justitia, in distributivam & commutativam divisa. 3. Pro *obedientia inferioris* erga leges sui superioris. 4. Pro *fide & veritate promissionum*. Biblicas potissimum, & Theologicas significationes videbimus, ubi notandum, quod Justitia tribuitur partim Deo, partim Christo, partim hominibus, & in qualibet attributione diversa significata occurrunt.

X. 1. Cùm DEO tribuitur, notat I. *Essentialem ejus rectitudinem & perfectionem*, de qua Deut. 32. v. 4. *Deus fidelis & absq. ulla ini- iustitia Deo*
 quitate justus & rectus. II. *Judiciariam & vindicatricem justitiam*, attributa
 quam negant recentiores Photiniani. Fundatur autem Rom. 1. *quid nocet?*
 v. 32. 2. Thess. 1. v. 5. 6. Psal. 9. v. 5. Psal. 119. v. 137. Psal. 145. vers. 17.
 III. *Veritatem promissionum vel fidelitatem in servandis promissis* Ps. 36.
 v. 7. Esa. 45. v. 19. 1. Joh. 1. v. 9. IV. *Voluntatem lege expressam vel mandata Dei*, quæ in Psalmis crebrò vocantur justitia, ut Psal. 19. v. 9.
 Psal. 119. v. 12. V. *Beneficia à Deo misericordè profecta*. 2. Sam. 12. v. 7.
 VI. *Ipsam*

VII. *Ipsam bonitatem & misericordiam Dei, ut Dan. 9. vers. 16. Secundu-
 dum omnes justitias tuas averte iram tuam. Sic Psal. 51. v. 16. Psal. 69. v.
 28. Psal. 71. v. 2. Psal. 143. v. 1. 2. Hinc justitia, veritas & misericor-
 dia permutantur, Psal. 40. v. 10. v. 12. quod ab interpretibus quoq;
 factum, Gen. 19. v. 19. c. 20. v. 13. c. 21. v. 23. c. 32. v. 10. Psal. 103. v. 6. Et ita ple-
 rumque sumitur hoc vocabulum, cum sermo est de Justificatione.
 Neque profanis scriptoribus prorsus ignota fuit hæc accep-
 tio. Sic enim apud Terentium ait *Sostrata Heaur*, Meæ stultitiæ
 in justitia tua sit aliquid præsidij. VII. *Justificationem hominum vel
 justitiam imputatam.* Hæc enim ab Apostolo sæpè vocatur justitia
 Dei, ut Rom. 3. v. 20. 21. 22, quod fit I. *Ratione adjuncti*, quia Deo placet,
 inde Lutherus significanter veritit: *Die Gerechtigkeite die
 für Gott gilt* quò Rom. 4. v. 2 non obscure Paulus respicit. 2. *Ra-
 tione cause efficiensis*, quia est à Deo, & nobis ex gratia ipsius con-
 fertur unde Phil. 3. v. 9. vocatur justitia ex Deo seu à Deo. 3. *Ratio-
 ne cause meritorie*, quoniam à Christo, Dei filio, veròque Deo no-*

Cur justifica-
 tio nostri dica-
 tur justitia
 Dei?

Discrimen in-
 ter δικαιο-
 μα, δικαιο-
 σιν & δικαιο-
 σιων.

stri loco est præstita & deinde nobis imputata. Porrò & illud
 hic notari potest, quod Græci distinguunt inter *δικαιομα* *ἴδ*, in-
 ter *δικαιοσιν* & *δικαιοσιων*. Per *δικαιομα* indicatur regula ju-
 stitiæ divinæ lege patefacta, ut Rom. 1. v. 17. c. 2. v. 26. c. 3. v. 4. *δικαιοσιν*
 notat actum justificationis nostræ, Rom. 5. v. 18. *δικαιοσιων* partim
 pro justitia vindicatrice, partim pro bonitate & misericordia
 Dei sumta reperitur.

Justitia Christi
 quid notet?

XI. II. Cùm CHRISTO tribuitur, tum significat. I. *Justitia
 am ejus habitualement*, quæ consistit in plenaria innocentia, & omnis
 peccati absentia. 2. *Justitiam ejus actualement*, quæ fuit perfecta obe-
 dientia & impletio legis, quæ Rom. 5. v. 17. 18. commendatur. 3. *Ju-
 stitiam nobis acquisitam*, quæ vocatur justitia Christi, quoniam per
 illum parata est, unde & ipse nostra justitia nominatur, Jerem. 23.
 vers. 6.

Justitia homi-
 num quotu-
 plex?

XII. III. Cùm HOMINIBVS tribuitur, notat. I. *Obedienti-
 am erga legem Dei*, quam ipse quidem perfectam postulat, Matth. 5.
 vers. 20. Nos autem præstare non possumus, ideoque non-
 nunquam externa qualiscunq; obedientia vocatur, justitia,
 Phil. 3. vers. 6. II. *Quævis bona opera*, Psal. 15. v. 2. Esa. 64. vers. 6. III.
Justitiam causa, Psal. 18. v. 21, IV. *Beneficentiam*, 2. Cor. 9. v. 10. V. *Elee-
 mosy.*

mosynam, Dan. 4. v. 24. VI. *Premium iustæ vitæ*, Geni. 30. v. 33. VII. *Iustitiam Evangelicam* vel fidei, quâ iusti sumus coram Deo, & consistat illa in gratuita remissione peccatorum propter Christum fide apprehensum, qui est fundamentum nostræ iustitiæ, Rom. 3. v. 12. 22. 24. I. Corinth. 1. v. 30. Galat. 2. v. 16. Sed Pontificij longè aliter describunt iustitiam, nempe per infusum habitum, vel internam rectitudinem, quâ homo rectè ordinetur erga Deum & proximum, quæ sola sit simpliciter iustitia, & dicatur iustitia fidei, quia à fide incipit, & iustitia Dei, quoniam ab illo donatur, quæ Bellarmini verba sunt l. 1. de Justific. c. 1. Cùm verò signentur hoc Scripturæ sit ignorant, & ex lacunis Aristotelicis haustum, meritò à nobis rejicitur.

Q U Æ S T I O II.

Quot modis vocabulum iusti accipiatur?

XIII. Observant nonnulli, quòd trifariam aliquis esse possit *Trifariam ali-*
justus. 1. *Naturâ.* 2. *Gratiâ.* 3. *Voluntariâ perfectâq;* erga Deum & quis potest esse
legem ejus obedientiâ. Naturâ rursus bifariam, nempe aut propriâ *se iustus,*
 essentia per seipsum: aut quia iustus alterius beneficio factus
 vel natus est. *Priori modo* solus Deus iustitiam obrinet, quippe
 solus essentialiter iustus. *Posteriori modo* Adamus fuit iustus ini-
 tiò vel in statu integritatis, quia Deus illum iustum condidit.
Gratiâ verò iusti sunt omnes credentes, quorum iustitia *parvum*
 est imputata Christi, quâ sunt iusti coram Deo, *partim inha-*
 rens & inchoata, quâ dicuntur iusti coram hominibus. Sed
 voluntariâ perfectâque obedientiâ, nemo hominum in hoc
 mundo post lapsum Adami iustus est aut esse potest, ob nimiam
 naturæ corruptionem & perpetuò adhaerens peccatum. Hic
 dumtaxat incipimus obedientiam & legis impletionem, sed con-
 summabitur in altera vita, ubi abolebitur id, quod ex parte est.
 CHRISTUS autem his modis omnibus iustitiam possidet, quia
 iustus est. 1. *Naturaliter* & tum per essentiam quâ Deus; tum per
 nativitatem, quatenus ex Spiritu sancto conceptus homo est.

B

2. *Grati-*

Significatio-
nes justii Phi-
losophicæ &
Theologicæ.

2. *Gratiōse* ob unionem personalem, & respectu habitualis justitiæ.
3. *voluntariē* propter perfectissimam obedientiam, Patri cœlesti præstitam.

XIV. Præter illas verò significationes longè plures partim Philosophicæ, partim Theologicæ occurrunt. *Philosophicè* justus est. 1. Qui omni virtute præditus. 2. Qui suum cuiq; tribuit. 3. Qui legibus sibi præscriptis obtemperat, & 4. quod promisit, fideliter servat. *Theologicè* justus vocatur I. DEUS, 1. ob essentialem rectitudinem, 2. quatenus justa præcepta fert. 3. justè judicat. 4. in servandis promissionibus fidelis est. 5. Beneficia distribuit, & 6. credentes justificat. II. CHRISTUS, 1. quatenus sine peccato est. 2. Quatenus legem implevit & justitiam nobis acquisivit. III. HOMO: 1. quatenus legi obtemperat. 2. Benè justèque agit. 3. Beneficus est, & 4. Christi justitiam sibi habet imputatam, quæ significatio hujus loci est, & inter cæteras principatum obrinet.

QUÆSTIO III.

*Quid propriè verbum Justificare
significet?*

Verbum justifi-
ficandi non re-
peritur apud
Latinos sed
Græcos.

XV. Vocabulum justificandi apud scriptores Latinos non reperitur. Græci autem usurpant verbum *δικαίνω*, quod sumitur 1. *Neutraliter*, ubi idem est quod arbitrari. *justum vel æquum censere*. Sic legitur apud Herodotum, *δικαίνων Αἰγύπτιοι Ἰούδην*, Ægyptij æquum censent sacrificare. 2. *Active*, & idem est quod supplicio afficere, realiter punire. Hinc *δικαίνω* quandoq; pœnam significat, & apud Germanos, *einen armen Sünden rechtfertigen* est supplicium de illo sumere. 3. *Passivè*, ubi *δικαίνω* vel justificari dicitur, cui jus suum tribuitur, qui absolvitur; quo pacto *active* *δικαίνω* foret, jus suum tribuere, vel in foro justum aliquem declarare, & à crimine absolvere. Plures significationes Papistica hujus vocis interpretatio, cum justificare per habitum infundens exponunt.

16. Quan-

XVI. Quantumvis autem hæ acceptiones quodammodò accommodari possint ad Theologicam justificandi significacionem, magnum tamen simul discrimen intercedit. Nam justificandum in foro politico oportet inhærenter justum esse, nihilque mali egisse. In foro autem Theologico justificatur is qui inhærenter malus, multisque peccatis contaminatus est, ideoque de genuina vocis hujus significacione ex solis Scripturis judicari potest & debet.

XVII. Videndum jam igitur restat, quamnam in sacro codice significacionem verbum illud obtineat, in qua quaestione *Justificatio* decidenda, prorsus diserepant à nobis Pontificij Bellarm. l. 1. de *juxta* Bellar. *Justificat.* c. 1. scribit, *Justificatiois nomen in sacris literis multis modis minime quæ accipi, & recenset quatuor potissimum acceptiones, 1. Pro ipsa lege, quor significat. quæ justitiam docet, ut Psal. 119, v. 8. 12. sed vitium est vulgatae versionis, quæ Hebræum דִּיּוּן & Græcum διαγωγή non per justificaciones, sed statuta vel mandata debuit exponere. 2. Pro acquisitione justitiæ, quæ tamen acquisitio ipsi nihil est aliud, quam infusio, citatq. dictum 1. Cor. 6, v. 11. Rom. 8, v. 30. c. 4, v. 5. quæ testimonia loqui de imputata justitiæ, non infusa, de absolutione peccatorum, non de justificatione, contextus ipse indicat & analogia fidei comprobat. 3. Pro incremento justitiæ, cum ex justo fit justior, sicut is dicitur calefieri non solum qui fit calidus ex frigido, sed etiam qui ex calido fit calidior. Pro hoc sensu allegat dictum Ecclesiast. 18, v. 22. Jacob. 2, v. 24. Apoc. 22, v. 11. ad quæ infra respondebitur. 4. Pro declaratione justitiæ, modo quodam forensi, ut ille dicatur justificari, qui à judice justus declaratur atque absolvitur, quò applicat dicta Prov. 17, v. 15. Esa. 5, v. 13. Luc. 7, v. 35. Luc. 10, v. 29. Ex his verò significacionibus secundam & tertiam ad præsentem articulum pertinere arbitratur, quartam verò rejicit, ut patet ex l. 2. c. 3.*

XVIII. Atque hinc est, quòd distinguunt inter justificacionem primam & secundam. *Prima*, inquit Becanus disputat. de *justificacione Catholicorum* c. 1. *consistit in acquisitione justitiæ; secunda in augmento ejusdem. Prima est gratuita, secunda ex meritis bonorum operum.* De prima loquitur Paulus, de secunda Jacobus. Primam c. 2. *suavis exponit, & d. sinit translationem è statu peccati in statum gratiæ, quod fiat*

De Pontificio
rum justificacione
& secunda.

fiat duobus modis: 1. Remissione seu expulsiōne peccati. 2. Infusione, seu acquisitione iustitiæ, non secus arque calefactio: quâ quis ex frigido fit calidus, continet duas partes, depulsiōnem frigoris & acquisitionem caloris.

Verbum iustificandi tria complectitur.
XIX. Nobis verò longè alia mens est, quippe qui ex Scriptura didicimus, vocabulum iustificandi forensē esse, & notare hominis peccatoris jamjam puniendi gratuitam ob Christi meritum absolutionem, & in gratiam acceptationem, ut non amplius pro reo, sed iusto absolutoque pronuncietur & haheatur. *Triæ enim vox illa complectitur.* 1. Accusarum absolvere, ne judicialiter condemnetur. 2. Pro iusto censere & pronuciare. 3. Ita iustificato tribuere testimonium & præmia, quæ innocentibus debentur.

XX. Et sanè si vim & usum Hebrææ radicis פלץ spectemus, nulli pro iustitiæ infusione usurpata legitur. Nam in *Kal* notat iustitiam habere, vel iustum esse positivè ut *Psal.* 19. v. 10. *Psal.* 143. v. 2. *Job.* 9. v. 20. quandoq; etiam iustè agere, *Iob.* 33. v. 9. 12. In *Piel* notat tribuere sibi vel alteri iustitiam, *Iob.* 32. v. 2. *Ierem.* 30. v. 11. In *Hiphil* verò forensē significationem obtinet, idemque est, quod in *Judicio* aliquem absolvere & iustum pronuciare sive id verè fiat, sive falsò, & sive de Deo, sive de creaturis dicatur. In *Hithpabel* significat seipsum iustificare, & bonitatem causæ suæ argumentis & testimonijs asserere, ut *Genes.* 44. v. 16. Et hæc significationes passim reperiuntur in Scripturis: de Papiistica verò pro infusione sumpta, altum est silentium.

Iustificare primariò notat absolvere.
XXI. Si enim præcipuos utriusque testamenti textus percurrãmus, luculenter apparebit, quòd iustificare primariò & præcipuè significet aliquem absolvere vel iustum declarare. Ex Veteri Testamento videatur locus, *Gen.* 44. v. 16. *Exod.* 23. v. 7. *Deut.* 25. v. 1. 2. *Sam.* 15. v. 4. 1. *Reg.* 8. v. 32. *Iob.* 27. v. 5. *cap.* 32. v. 2. *cap.* 33. v. 2. *Psal.* 51. v. 6. *Psal.* 82. v. 3. *Psal.* 143. v. 2. *Prov.* 17. v. 15. *Esai.* 5. v. 23. *cap.* 50. v. 8. *Ierem.* 3. v. 11. *Sir.* 1. v. 28. 6. 7. v. 5. 6. 19. v. 32. 6. 26. v. 28.

De loco Psal. 73. v. 13.
XXII. Neque verò obstat dictum ex *Psal.* 73. v. 13. *Sine causa iustificavi cor meum*, hoc est, juxta Pontificios, *iustum reddidi*. Nam absurdum est, quòd homo seipsum coram Deo possit iustum reddere, *Psal.* 143. v. 2. Deinde vitium est vulgaræ yersionis, quia in Hebræo

Hebræo non est justificavi, sed ^{וְיָדַעְתִּי} mundavi, notaturque studium inculpatæ & innocentis vitæ. Conqueritur enim David, quod malis benè, bonis autem & justitiam sectantibus malè sit, & addit, Num igitur frustra mundavi cor meum, num inaniter & sine causa vitam puram & innocentem ducere laboravi?

XXIII. Sic impertinens est illud, quod citatur ex Dan. 8. v. 14. *Justificabitur sanctorum, id est, mundabitur.* Nam i. phrasis illa non notat infusionem justitiæ, sed restaurationem cultus. *De loco Dan. 8. v. 14.* 2. Nos quærimus de justificatione hominis: Illi proferunt exemplum de justificatione vel purgatione sanctorum. 3. Verbum Hebræum non est in Hiphil, de quo solo nos loquimur, sed in Niphil וְיָדַעְתִּי. Quare rursus committitur Ignoratio Elenchi. Et tandem 4. dictum istud posset exponi declarativè. Sanctificabitur, id est, sanctum purgatumque esse declarabitur.

XXIV. Sed cum primis urgent locum Danielis 12. v. 3. *Qui ad justitiam erudiant multos, fulgebunt.* In Hebræo est וְיָדַעְתִּי, id est, *De loco Dani. 12. 3.* justificantes, sive qui justificant, hoc est, juxta Bellarm. *justos faciunt, quia erudire aliquem ad justitiam sit reipsum justum facere* l. 2. c. 3. Verùm 1. Falsum est, quod erudiens ad justitiam statim justum faciat discipulum. Nec enim Ethicus docens temperantiam aut fortitudinem è vestigijs omnes facit fortes & temperantes. Nam alia est ratio habituum theoreticorum, qui paulatim introducuntur per informationem; & alia virtutum moralium, quas præceptor non ingenerat, sed duntaxat modum illas consequendi monstrat. 2. Absurdum foret dicere, quod ministri justificando auditores, justitiam ijs infundant, cum hanc immediatam solius Dei actionem esse ipsi fateantur. 3. Dictum istud intelligitur ratione vel *ἡρώδης, vel πῶς ἔως* Christianæ. *Si ratione ἡρώδης*, tum dicuntur ministri justificare, quatenus verum justificationis modum docent, & ad respicientiam homines hortantur, unde vulgata reddidit: *Qui ad justitiam erudiant multos.* Et Luth. *Die so viel zur Gerechtigkeit weisen.* Et si maximè tales doctores dicantur facere justos, non tamen faciunt per infusionem, sed per informationem & adhortationem. *Si ratione πῶς ἔως*, tum ministri justificant, quatenus à peccatis loco

Dei absolvunt, & pœnitentes justos pronunciant. Quod enim Deo proprium est, ut retinere & remittere peccata, hoc pastoribus tanquam ministris & legatis Dei sæpè tribuitur, ut Matth. 18, v. 18. Johan. 20, v. 23. 2. Cor. 5, v. 19. 20. qua de causa Timotheus dicitur & se & suos auditores salvare. 1. Tim. 4, v. ult. Sic igitur pastores justificant suas oviculas, non infundendo, aut realiter in ipsis efficiendo justitiam, sed 1. informando. 2. Exhorrando. 3. Absolvendo & justos pronunciendo.

XXV. Porro ex Novo Testamento similiter multa produci possunt loca, in quibus justificare itidem forensi modo sumitur pro absolvere aut justum pronunciare. Videantur dicta Matth. 12, v. 37. Luc. 10, v. 29. c. 16, v. 5. Act. 13, v. 38. 39. Rom. 2, v. 13. c. 3, v. 20. 26. 28. 30. c. 4, v. 5. c. 5, v. 19. c. 8, v. 30. 33. 1. Cor. 4, v. 4. Gal. 2, v. 16. 17. c. 3, v. 8. II. c. 5, v. 4. Tit. 3, v. 7. Jac. 2, v. 21. 24. 25. Obscurus autem non nihil est locus Matth. 11, v. 19. Luc. 7, v. 35. *Justificata est sapientia à filiis suis.* Nam diversis planè modis solet exponi. Quibusdam justificati est idem, quod condemnari, quod videtur respexisse Lutherus: *Die Weisheit muß sich rechtfertigen lassen von ihren Kindern.* Sed alij particulam *neq;* exponunt adverbativè: *Sed justificata est.* uti quoq; sumitur Matth. 12, v. 39. Act. 10, v. 28. Arque sic justificari ipsis idem est, quod justitiæ & sapientiæ testimonium à filiis consequi, ut sit oppositio: *Pharisæi me reprobant, sed tamen absolvo à filiis.* Ita dicitur Luc. 7, v. 29 *Publicani & dicephoræi, justificaverunt Deum.* id est, justum & bonum pronunciant. Sic Psal. 51, v. 6, *ut justificeris in sermonibus tuis*, id est, ut justus & verax declareris. Quæcunque autem expositio teneatur, nihil contra analogiam fidei dicitur, nec quicquam patrocinij reportant inde Pontificij.

XXVI. Atque ita demonstratum est hætenus, quòd verbum justificare, juxta Scripturæ usum primariò notet absolvere & justum pronunciare: contra quam thesin quod opponant Romanenses, nihil solidi inveniunt. *Compositionem vocis urgent & étvλόγαν Grammaticam quia justificare sit idem quòd justum facere, uti purificare notat purum, sanctificare sanctum, & vivificare rivum facere.* Verùm 1. Ista analogia non est universalis. Sanctificamus, glorificamus, magnificamus Deum, non ex profano sanctum, non

De loco Matt.
11, v. 19.

An de justifi-
catione ex
compositione
vocis judican-
dum sit.

non ex inglorio gloriosum, non ex parvo magnum faciendo;
 sed talem prædicando & celebrando. 2. Non ex compositione
 vocis Latinæ, sed potiùs ex usu linguæ sanctæ de vero istius
 vocabuli sensu judicandum est. 3. Sacerdos dicebatur sanctifi-
 care leprosum non faciendo, sed pronunciando sanctum
 vel purgatum. 4. Si maximè sanctificatio hominis semper
 notaret inhzenter sanctum facere, non tamen inde sequere-
 tur, quòd idem de justificatione statuendum sit. 5. Verba
 Hebræa in Kal nestra, in Hiphil quidem activa fiunt, & per
 facere exponuntur; Sciendum verò, quòd qualitas primæ con-
 jugationis tribuatur alteri vel reipsà, vel permissione, vel judi-
 cio, asseveratione & declaratione alterius. Unde Flacius istam
 ponit regulam: Apud Hebræos verba quædam, quæ in prima
 conjugatione significant qualitate aliquâ vel motu præditum
 esse, in tertia significant, eam qualitatem vel motum alterius ju-
 dicio, verbis & asseveratione alteri tribui. Sic פָּשַׁע impius fuit,
 in Hiphil notat condemnare, seu pro impio pronunciare. Ita
 שָׁוְא mentiri, in Hiphil est mendacij arguere. Pari modo
 Germani dicunt: Einen fromb machen / Einen zum Diab oder
 Sügener machen / non quòd alter alterum reipsà talem faciat, sed
 quia furii, mendacijque convincit, & talem esse publicè pro-
 clamat. Eadem prorsus ratione צָדִיק justum esse, in Hiphil si-
 gnificat, alteri verbis justiciam tribuere seu justum reputare &
 absolvere. Proinde nulla est sequela צָדִיק notat justum
 facere ob modum significandi in Hiphil. Quare notat justiciam
 infundere. Non, inquam, sequitur, quia potest aliquis justus
 fieri etiam per alterius judicium, pronunciationem & declara-
 tionem. Quod ipsum non differri potest *Bellarminus* l. 2. de Justi-
 ficat. cap. 3. scribens: posse aliquem fieri justum tum intrinsecè per adopi-
 onem justitiæ, tum extrinsecè per declarationem.

XXVII. Uti verò hætenus de principali significatione dis-
 seruimus in genere: Ita nunc in specie demonstrari debet,
 quòd verbum istud cum primis in articulo Justificationis foren-
 sem significationem obrineat, ita quidem, ut justificati coram
 Deo nihil sit aliud, quam peccatorem coram tribunali divino con-
 firm-

stiratum, & ad thronum gratiæ confugientem à culpa & pœna absolvi, ad
specialis pro- eorum, justum pronuciari. Hoc ipsum autem quatuor præcipuè argu-
batio, quod mentis probari solet.

justificare fo- XXVIII. 1. A descriptione Biblica. Sic enim justificatio
rensem habeat nostra describitur in Scripturis, quòd sit actus judicialis. *Iob. 9.*
significatiõẽ v. 2. 3. *Psal. 143. v. 2.* in quo est delictum. *Matth. 6. v. 12.* & reus (ho-
1. A descriptio mo peccator) *Rom. 3. & 4.* & accusator (lex) *Act. 3. v. 26.* & Chiro-
ne Biblica. graphum, *Coloss. 2. v. 14.* & testis (conscientiæ) *Rom. 2. v. 15.* & tri-
bunal (Christi) *Rom. 14. v. 10.* 2. *Cor. 5. v. 10.* & advocatus (Christus)
1. Ioh. 2. v. 1. & iudex (Dominus) *Ioh. 5. v. 27.* *Act. 10. v. 42.* & gratia,
Psal. 25. v. 6. 7. & absolutio seu peccatorum remissio, *Psal. 25. v. 11.*
Psal. 32. v. 1. quæ omnia forensẽ significatiõem luculenter sta-
biliunt.

2. Ab oppositis. 2. Ab oppositis, quæ sunt condemnatio, peccati imputatio
non dimissio, *Rom. 5. v. 16. & 8. v. 33. 34.* 2. *Cor. 3. v. 9.* *Galat. 3. v. 10.* quæ
omnia sunt forensia. Unde sequitur, & justificandi vocabulum
tale esse, cum opposita semper sint sub eodem genere.

3. A Synony-
mis.

3. A Synonymis & phrasibus æquipollentibus, quæ omnes
sunt judiciales, ut non vocari in iudicium. *Psal. 142. v. 2.* non ju-
dicari aut condemnari. *Ioh. 3. v. 8. 16. 17. & 5. v. 24.* peccata remittere,
Ioh. 20. v. 23. *Rom. 3. v. 25.* condonare, *Coloss. 2. v. 13.* solvere vel absol-
vere, *Matth. 16. v. 19. & 18. v. 18.* tegere non imputare peccata. *Rom. 4.*
v. 7. 8. reconciliari, 2. *Cor. 5. v. 19.* *Rom. 5. v. 10.* salvari aut saluum fieri,
Act. 15. v. 11. *Rom. 11. v. 5.* ubi tamen notandum, quòd salus notet
fruitionem vel gloriæ, & hæc speratur futura; vel gratiæ, & hæc ha-
beri potest in præsentis vita. Hoc posteriori respectu sumta salva-
tio non differt à justificatione, siquidem iisdem causis consti-
tuuntur, & tanquam *ισωδυναμιστα* in Scripturis invicem per-
mutantur,

4. Ab absurdū.

4. Ab absurdis. Sequitur enim, quòd infusio justitiæ sit remis-
sio peccatorum, quia per hanc justificatio describitur, *Rom. 3.*
v. 25. & quòd justificationis forma non sit unica, sed varia, ut re-
missio peccatorum, infusio justitiæ & productio bonorum
operum, quæ se habent, ut privatio, habitus, actus, adeoque
realiter distincta sunt. Addi præterea possent testimonia

tum Patrum, tum ipsorum adversarium: sed ista consultò præte-
rimus, cum fusè sint enumerata à Dn. D. Gerharo T. 3. LL. cc. p.
990. & seqq. Hoc unum notetur, Spiritum sanctum non absque
causa doctrinam justificationis vocabulo forensi descripsisse, ni-
mirum ad tollendas cogitationes tum Epicureas, quando homines
de sua salute parum sunt solliciti, & justificationem pro re levi
habent: tum pharisaicas, quando sibi blandiuntur, & propriam
sanctitatem nimis prædicant. Utrumque autem vitium, & se-
licitas & justitiæ persuasio, evanesceat facile, si cogitaveris, justifi-
cationem esse processum judicialem, ubi coram severissimo tri-
bunali Dei sistitur, & exactam omnium dictorum factorumq;
rationem reddere tenemur.

Cur nostra ju-
stificatio voca-
bitur forensi-
bus describa-
tur?

XXIX. Nunc paucis videbimus, quid in contrarium pro-
ferant Romanenses. Allegant 1. *Es. 53, v. 11. In scientia sua justificabit*
ipse servus meus multos, id est, justos faciet. Resp. 1. Petitur princi-
pium, quando justificare per justitiam infundere explicatur 2.
Verti debet non in scientia sua sed sui, ut intelligatur cognitio
Christi, quæ non debet esse historica, sed fidelis, de qua sermo
Joh. 17, v. 3. ut sensus iste emergat: Christus in cognitione sui, durch sein
Erkântniß / h. e. per fidem, quæ Christus agnoscitur & apprehenditur,
multos justificabit, h. e. justos pronunciat. & à peccatis absolvet, quod
idsum repetit Apostolus Rom. 3, v. 26. Errat proinde Bellarminus
qui scientiam exponit de doctrina Christi, cum potius fidelis e-
jus agnitio & apprehensio innuat.

De dicto Esa.
53, v. 11.

XXX. II. 1. Corinth. II. *Hæc quidem suis, sed ablui sancti-*
ficati & justificati estis: quæ tria vocabula habent pro Synonymis.
Resp. 1. Catalogo scelerum opponit Apostolus beneficia, qui-
bus Corinthij conversi fuerunt affecti. Nam sordibus prioris
vitæ opponitur ablutio, contaminationi sanctificatio, reatu &
condemnationi justificatio. Non igitur eadem prorsus notantur,
sed diversa Dei beneficia subindicantur. 2. Sanctificatio con-
sistit in justitiæ inhaerente vel renovatione hominis; Sed justi-
ficatio sita est in remissione peccatorum. Non igitur debent
confundi. 3. Notanter addit Apostolus: *Justificati estis in no-*
mine Dn. nostri Jesu Christi, quod nihil aliud est, quàm per fidem
in

De 1. Cor. 6.
v. 11.

in Christum absolvi, & veniam peccatorum gratis consequi, juxta dicta Act. 2. v. 12. c. 10. v. 23. Tit. 3, v. 3.

XXXI. III. Apoc. 22, v. 11. *Qui iustus est, justificetur adhuc, id est, magis magisque studeat, ut inherens iustitia augeatur.* Resp. 1. Distinguitur à sanctificatione justificatio. Proinde non sunt confundenda, ne emergat odiosa *Γεντολογία*. 2. Multi Pontificij exponunt hoc dictum de justificatione secunda, Hæc verò non definitur ab ipsis per infusionem sed honorum operum exercitium. 3. Particula *ἐτι* est ambigua. Velenim notat incrementum rei, vel ejusdem confirmationem & perseverantiam. Priori modo hic sumi nequit, cum justificatio non recipiat magis & minus, quia in relatione est, non in qualitate. Et iustitia nostra Christus est, 1. Cor. 1, v. 30. Act. 10, v. 43. Tam autem à parvâ, quàm magna fide totus apprehenditur. Quare posteriori sensu accipi debet, ut idem sit, quod *πρότερον*, & continuationem indicet hoc sensu: *Qui peccatorum suorum veniam consecutus est, studiosè videat, ut hoc impunitate iustitiæ beneficium retineat, & porro instet, ut quotidiana debita similiter remittantur.*

De Sir. 1, v. 18. XXXII. Tandem IV. Syrac. 1, v. 18. *Religiositas custodiet animum* & c. 618. v. 22. *justificabit cor*, cap. 18, vers. 22. *Non verearis usque ad mortem justificari.* Respond. 1. In græco textu verba ex c. 1. citata prorsus non reperiuntur. vers. 28. quidem dicitur *θυμῶδης ἀνὴρ* iracundum vir (vulgata, *Qui sine timore est*) non poteris justificari: Sed hic idem notatur, quod à culpa absolvi. 2. In altero dicto similiter non notatur infusio iustitiæ, sed totum reconciliationis & conversionis nostræ opus, quod usq; ad mortis diem vel senectam non esse differendum, rectè monet Ecclesiasticus.

QUÆSTIO IV.

Quid Scriptura per vocem Gratia intelligat?

Gratia sumitur.

XXXIII. Tribus præcipuè modis accipi solet in Scripturis. 1. Pro favore: 2. Pro favore & misericordia Dei, quæ erga nos homines effusa

us est? & hanc significationem nonnulli vocant *activam*; quia gratuitam Dei circa nos actionem denotat. Hebraei utuntur verbo *חן* quod est gratiâ afficere vel favore dignari. Septuaginta plerumq; verterunt per misereri & parcere. Ita sumitur Exod. 33, v. 19. Numer. 6, v. 25. Deut. 28, v. 50. Iud. 21, v. 22. Amos. 5, v. 15. Atq; hæc significatio principalis & usitatissima est. à qua reliquæ dependent & ad quam se analogicè habent.

XXXIV. II. Pro donis *gratuitis* vel ex gratia collatis, per metonymiam effecti pro causa, quia pro dono ponitur principium donationis, quod est gratia. Et hæc acceptio nominari potest *passiva* quoniam doni receptionem, quæ Philosophis est passio, lubinovit. Ita sumitur Ephes. 4, v. 7. 1. Petr. 4, v. 10. Nec Græcis ignota est hæc significatio, cum Suidas & Varinus annotent, *χάρις* significare *ἡδὴ τὴν δωρεάν ἡδὴ ἀντιχάριον*, ideoque sic describunt: *χάρις ἐστὶ πηγμάτων ὡφελίμων ὁδῶν*, Gratia est rei fructuosa donatio.

2. Pro donis.

XXXV. III. Pro *gratiositate*, seu pro comitate & mansuetudine, quâ quis se omnibus bonis amabilem reddit & gratum. Sic Luc. 1, v. 26. Maria dicitur gratiâ plena *Holdselig*. Et Christus Luc. 2, v. 52. Proficiebat gratiâ & sapientiâ coram hominibus. Hæc tres acceptiones non inficiantur Ianiores Pontificij, præsertim cum Thomas 1. 2. quæst. 110. art. 1. expressam illarum mentionem fecerit. Secundum communem, inquit, modum loquendi, triphiter gratia accipi consuevit. Uno modo pro dilectione alicujus: si ne consuevimus dicere, quod iste miles habeat gratiam Regis. Secundo sumitur pro aliquo dono gratis dato: Sicut consuevimus dicere: Hanc gratiam facio tibi. Tertio modo sumitur pro recompensatione beneficij gratis dati, secundum quod dicitur agere gratias beneficiorum.

3. Pro gratiositate.

XXXVI. Atque sic faciliè nobiscum convenire possunt in numero significationum Pontificij: hoc autem maximè controversum est. Quid Gratia Dei, quâ passim justificari dicimur, primariò denotet? Ubi nos gratuitum Dei favorem, illi dona infusa intelligunt. Pro confirmatione nostræ sententiæ, bene multa argumenta protulimus *disp. XI. quæst. 2.* quò ne actum agatur, lectorem remissum volumus.

QUÆSTIO V.

Particula GRATIS quomodo accipiatur?

- Gratis notat**
- 1. Frustrâ.** XXXVII. Vox hæc quatuor potissimum significaciones obtinet. 1. Opponitur *serato & intento eveniui*, idemq; est, quod *frustrâ, inaniter, incassum*. Gal. 2. v. ult. *Si per legem iustitia, Christus gratis mortuus est*, So ist Christus vergeblich gestorben. 2. Opponitur *solutioni pretij*, ut sic idem quod *gratuitò* vel sine interventu *per cuniarum*, vmb sonst vnd ohne Gelt. Gen. 29. v. 15. Exod. 21. v. 22. Reg. 24. v. 24. &c. 3. Opponitur *vera & iuste cause*, ut valeat idem, quod *temerè, iniquè & absq; ratione* Pl. 69. v. 5. *Oderunt me gratis*, ohne Brsäch. 4. Opponitur *merito sive ad bonum sive ad malum*. 1. Reg. 19. v. 5. *Interficiens David gratis*, id est, cum nihil tale esset meritus ohne vnd wider Verdienst.

Gratis quid notet in articulo justificationis. XXXVIII. Secunda & Ultima significatio in primis locum habet in dictis Paulinis, cum justificari dicimur ex gratia, gratis. Vult enim Apostolus hoc indicare, quod iustitiam planè non simus promeriti, imò & nulla qualiscunq; causa in nobis existat. Nam vocabulum gratis additur gratiæ ἐξ ἡμετέρων. Quia enim gratia nonnunquam notat dona gratuita, & beneficium renovationis, potuisset quis aestimare, hoc per gratiam justificantem innui. Quare ne ullus superesset scrupulus, adjuncta est particula gratis, ut ita omne in hærens, omnis propria dignitas & solutio excludatur, nostriq; justificatio soli misericordiæ divinæ in totum feratur accepta.

XXXIX. Proinde, sicut in isto, cum David conqueritur, *Oderunt me gratis*, tria norantur. 1. *Quod* David non fuerit promeritus istud odium. 2. *Quod* non modò non fuerit promeritus, sed ne quidem levissima in illo extiterit causa, quæ ad odium commovere alios potuisset. 3. *Quod* contrarium potius, videlicet amorem & favorem promeruerit. Sic Paulus, nos gratis justificari asserens, etiam voluit indicare. 1. *Quòd* in nobis nullum sit

fir meritum justificationis & salutis. 2. *Quod ne minibrissima qui-*
dem rariuncula in nobis in veniat, quæ Deum in oyerit ad im-
partiendam justitiam. 3. *Quod pænas potius & æternam mortem*
simus promeriti. 1. illud Augustini serm. 15. de verbis Apostoli:
Proptus gratis das; gratis silvas; qui nihil invenis, unde salves? & multum in-
venis, unde damnes.

QUÆSTIO VI.

Fides quid significet?

XL. Latinis plerumq; notat fidelitatem in dicente, vel ve- *Fidei deriva-*
 ritatem in servandis promissis. Unde Cicero fidem dictam pu- *tio.*
 tat, quia id stat, quod ab aliquo dictum promissumve est, quasi isthæc duo
 verba *Fuit dictum*, commixta sint. Sed convenientius est *ἐπιτιμω*
 si fidem à *fidendo* derivemus. Græcè *πίστις* dicitur à *πεισω*, quod
 est in deo vel suadendo doceo, *Act. 19. v. 8. c. 28. v. 23.* Ut igitur
πεισω notat inculcare aliquid & persuadere: Sic illud, quod
 suadendo in corde humano efficitur, *πίστις* indigitatur. Hebræi
 fidem communiter appellant *אמונה* à rad. *אמן* quæ in passivo si-
 gnificat *firmum & stabilitum esse*, unde oritur illud precatonis si-
 gillum & obsecraculum *Amen*, id est, ratum firmumq; sic Atque
 hinc *אמונה* fides nihil est aliud, quàm *certa stabilitq; persuasio de*
promissionibus Dei.

XLI. Significationes fidei quod spectat, variz leguntur. *Significatio-*
 tum in profanis, tum in sacris authoribus. Apud profanos de- *nes Fidei.*
 notat. 1. fidelitatem in servandis dictis, firmam persuasionem
 & assensum. 3. Certam immotamq; fiduciam. 4. Argumentum
 fide dignum. Patrem distinguunt inter *credere Deo*, quod est cre-
 dere vera esse, quæ ille loquitur; Inter *credere Deum*, seu quod sit
 DEUS, & inter *credere in DEUM*, quod est ipsi confidere. Hinc
 Bernardus ait, fidem aliam esse *preceptorum*, quâ credimus Deo:
 aliam *signorum*, quâ credimus DEUM: aliam *promissorum*, quâ cre-
 dimus in DEUM.

XLII. In Scriptura varijs vicissim modis accipitur, 1. pro-
 nuda fidei professione *1ac. 2. v. 14.* 2. Pro vera de fide doctrina,

Rom. 1, v. 5. Eph. 4, v. 5. 1 Tim. 1, v. 19. III. pro assensu Job 4, v. 50. Act 13, v. 8. Et c. 14, v. 22. IV. Pro *πληροφροια* vel fiducia Matth. 8, v. 10. & c. 15, v. 28. Luc. 17, v. 5. V. Pro constantia in religione Rom. 1, v. 8. VI. pro toto cursu vitæ & pietatis, 2 Cor. 1, v. 24. VII. pro conscientia. Rom. 14, v. 23. VIII. Pro fide miraculosa. Matth. 17, v. 20, 21. Marc. 11, v. 22. 1 Cor. 13, v. 2. IX. Pro constantia in servandis promissis, Psal. 25, v. 10. Psal. 86, v. 15. Rom. 3, v. 3. X. Pro fidelitate in faciendo officio, Tit. 2, v. 10. XI. Pro iustitia, Psal. 119, v. 75. XII. Pro rebus creditis, seu impletione promissionum, Gal. 4, v. 25.

Quatuor principalia fidei significata.

XLIII. Ex his verò omnibus quatuor in primis significaciones sunt maximè illustres, & probè observandæ. Nam I. Fides denotat fidelitatem animi & constantiam in servandis promissis, quæ vocatur vulgò fides activa vel contractuum. Es 11, v. 15. Jer 7, v. 28. Rom. 3, v. 3. II. Assensum & persuasionem firmam quæ est fides passiva, & relationem habet ad dicentis fidem activam seu veracitatem. Exod. 14, v. 31. Ioh. 5, v. 46. Iac. 2, v. 19. III. Objectum, cui Assentimur, seu ipsam doctrinam caelestem divinitus revelatam, Gal. 1, v. 23. c. 6, v. 10. Tit. 1, v. 13. IV. Fiduciam animi vel confidentiam, ubi sic alicui assentimur, ut simul nos totos ipsi concedamus, & omnibus cogitationibus in eo confidamus: Ad assensum igitur hæc quarta significatio addit *πληροφροια* ac fiduciam animi, in particulari promissionum apprehensione consistentem. Atq; hoc sensu in præsentis controversia accipitur & usurpatur passim ab Apostolis, cum hominem fide justificari scribunt, id quod alibi fusius demonstratum est.

Ad tres classes referri possunt omnia fidei acceptiones.

XLIV. Recentiores ad tres classes referunt omnes fidei significaciones, quando scribunt illam significare. Primo veritatem & constantiam in dictis & factis, quo pacto notat. I. Dei fidelitatem. Rom. 3, v. 3. II. Hominum veracitatem Jer. 7, v. 28. III. Constantiam in retinenda doctrinæ caelestis veritate. Rom. 1, v. 8. IV. Pactum cum Deo inritum in Baptismo vel professionem fidei, 1 Tim. 5, v. 12. Secundò fidem passivam, quæ credimus & assentimur Dei verbo, quæ ratione significat. I. Fidem historicam. Exod. 14, v. 31. II. Generalem assensum Iac. 2, v. 19. III. nudam fidei professionem & iactantiam Iac. 2, v. 14. IV. fidem miraculorum Matth. 17, v. 20. V. Fidem justificantem. Rom. 3, v. 26. Tertio objectum fidei

fidei vel doctrinam cœlestem divinitus revelatam quo pacto denotat. I. totam doctrinam in genere Galat. 6, v. 10. II. doctrinam Evangelij in specie Rom. 3, v. 27. III. Prædicationem adventus Christi, Gal. 3, v. 23. IV. fundamentales doctrinæ cœlestis articulos Rom. 12, v. 6.

QUÆSTIO VII.

Quas significationes habeat imputatio?

XLV. Vocabulum hoc in epistolis Paulinis sæpè reperitur ut Rom. 4, v. 3 & 5 seqq sed diversimodè exponitur. Osiandristus imputare justiciam idem est quod implantare & inserere, sicut amputare est auferre. Bellarminus veritati opponit vocem istam, ideoque justiciam imputatam crebrò appellat *putatam* & *imaginariam*. Alia fidem imputari ad justiciam sic exponunt, quod ad justiciam acquirendam fides tanquàm dispositio necessaria prærequiratur. Sunt autem distinctæ phrasæ. 1. Christi justiciam imputari. 2. fidem ad justiciam imputari. De utraque paucis agemus.

XLVI. 1. De imputatione justitiæ. Hanc propositionem, *Phrasæ hæc: Justitia Christi nobis imputatur*, in Scripturis extare, negant Ponticij, præsertim Costerus in Enchirid. in p. 254 & Bellarm. lib. 2. cap. 7. sed absq; ratione. Nam disertè extat Rom. 4, v. 6. II. & perinde extat in Scripturis, quæ ex Scripturis intelliguntur, atq; ea, quæ scribuntur, *putari*, juxta regulam Nazianzeni. Justiciam verò Christi nobis imputari, facillè intelligitur ex eo, quòd Christus dicitur nobis factus à Deo justitia 1. Cor. 1, v. 30.

XLVII. Ut autem de ipso vocabulo aliquid dicamus, imputatio in genere significat translationem alicujus rei, cum alteri ab altero aliquid attribuitur, quod diversis modis contingit, unde Flacius imputationem dicit esse geminam. Primam, *Imputatio dicitur* vocat *essentialem*, cujus duos modos recenset. 1. Cum res *plex est*, vera & existens in rationes refertur, tanquàm alicujus momenti & non negligenda, ut Psal. 144. vers. 3. *Quid est filius hominis, quod imputas aut reputas eum?* 2. Cum rei aut facti suum *pra-*

præmium aut pretium, bonum aut malum deputatur ordinator-
vè. Hoc sensu peccatum imputari vel non imputari dicitur.
Imputari est idem, quod observari, annotari, & certæ pœnæ ad-
judicari. Non imputatur autem cum oblivione contextum se-
pelitur & nulla ei pœna decernitur. Alteram imputationis spe-
ciem vocat *rationalem*, quæ fit solâ cogitatione, & hanc rursus di-
cit esse. 1. vel *rei seu personalem*, cum res ab alia persona ad aliam
solâ cogitatione transfertur. Sic justitia Christi ab ipso ad nos;
& rursus nostra in justitia ad ipsum voluntate & decreto Dei
transfertur eiq; imputatur. 2. Vel *pretij seu realem*, cum dignitas
valor aut pretiositas alterius rei ad aliam rem cogitatione trans-
ferbitur. Sic anlico nobilitas pro virtute apud Regem est forma
puella pro dote & contrâ.

Rationalis.

*Imputatio rei
malæ.*

XLIX. Sed convenientius significata imputationis exprimi
possunt, si dicatur, quòd imputare sit *alicui rem vel rei causam, quâ ha-
bet vel non habet bonam vel malam adscribere*. Imputatio rei malæ du-
pliciter fit; vel *jure & debite*, cum res mala vel ejus causa verè ali-
cui inest, ut cum reo imputatur culpa & propterea damnatur: Sic
Deus impenitentibus peccata jure imputat: vel *indebite & injuriâ*,

*Imputatio rei
bonæ.*

cum res vel rei causa non inest, ut cum culpa imputatur innocen-
ti. Sic homines pœnarum causas injustè imputant terræ, cælo,
& similibus. Imputatio rei bonæ fit tripliciter. 1. *jure & debite*, cum
res quæ imputatur, inest & debetur, & tunc improprie dicitur
imputari, seu dari, vel tribui. Sic Apostolus dicit, operanti im-
putari, id est, dari ex debito. 2. *Injuriâ*, cum injusto imputatur
justitia & reus absolvitur contra leges. 3. *Gratiâ*, cum injusto im-
putatur justitia & reus absolvitur, non ex debito, sed gratia, cau-
sas tamen justas habente. Sic fides justitiam, vel justitia per fidem
imputatur,

*Imputatio se-
cundum debi-
tum & gra-
tiam.*

XLIX. In scripturis autem, duæ tantum imputationis
species recensentur à Paulo Rom. 4. v. 34. 5. Una secundum de-
bitum, altera secundum gratiam. Illa respicit opera & legem, hæc
fidem & Evangelium: Illa realis, hæc rationalis dici potest. Im-
putatio secundum debitum est, cujus fundamentum extat in ipso
operante, cui fit imputatio, id quod Apostolus sic effertur
Rom. 4. v. 4. *Ei qui operatur, merces imputatur ex debito*. De hac etiam
im-

imputatione sermo est 2. *Sam.* 19. v. 19. *Rom.* 4. v. 3. 6. 5. v. 13. 2. *Tim.* 4. v. 16. Imputatio secundum gratiam est, cujus fundamentum non habetur in eo, cui fit imputatio, sed in gratia & misericordia Dei, justificantis impium. Paulus ita effert: *Ei autem, qui non operatur, credenti vero in eum qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam.* Atq; tali gratuita imputatione justitia Christi nobis imputatur, uti contextus Paulinus luculenter indicat.

L. Atq; hinc colligit *Chemnitius* 1, In credentibus non esse fundamentum illud, cujus ratione & respectu justitia ad beatitudinem imputeretur. 2. Contrarium reperiri fundamentum, si Deus veller in judicium intrare, quod tegendum est, ne imputeretur, nempe peccatum 3. Esse illam imputationem relationem mentis & voluntatis divinæ, dum ex gratuita misericordia propter Christum credentibus peccata non imputat, sed potius illis imputat justitiam, id est, habentur coram Deo in judicio ejus, ac si perfectam haberent justitiam inhaerentem, & ideo tanquam justus datur eis salus & vita æterna. Ex quo patet, duos in justificatione concurrere imputationis modos, unum *σρητικῶν* Duo imputationis actus in justificatione. privativum, quem alij vocant imputationem negatam, estque rei, quæ in homine existit, & imputari deberet, non imputatio, & consistit, tum in oblivione & non annotatione peccata, tum in dimissione reatus: alterum *θετικῶν* positivum, quem nuncupant imputationem affirmatam, quando nobis justitia imputatur. Est hæc ejus rei, quæ in nobis non existit, & quam minimè promeruimus, ac si in nobis existeret, attributio, quando videlicet Deus pro verè justis & sanctis hominibus nos habet, cum tamen tales per nos ipsos non simus.

LI. Quoniam verò judex mundanus, sine fundamento justificans impium, abominatio est Domino, *Ec.* 23. v. 1. *Deut.* 25. v. 1. 3. *Reg.* 8. v. 32. *Prov.* 17. v. 15. *Esa.* 5. v. 23. multo minus Deus aliquem justificabit sine fundamento & justitia, h. e. nisi juxta legem satisfactum sit pro peccato, & lex perfectâ obedientiâ fuerit impleta. Hoc fundamentum imputatæ justitiæ cum in credentibus non hæreat, necessum est, ut extra eos sit in alio, qui solus est Christus, qui à Deo Patre factus nobis est propitiator & Mediator, qui pro nobis legi subjectus eam perfectissimè

implevit, Gal. 4. v. 4. & 5. factus à Deo nobis justitia, 1. Cor. 1. v. 30. ut nos efficeremur justitia Dei in ipso, 2. Cor. 5. v. ult. Esa 45. v. 24. & v. ult. Nam per unius obedientiam justii constituuntur multi, Rom. 5. vers. 19.

Quomodo im-
pius justifice-
tur & non ju-
stificetur ?

LII. Arque hinc intelligitur, quomodo concilianda sint hæc duo: Qui justificat impium, abominatio est coram Deo, Prov. 17. v. 15. Et credenti in eum qui justificat impium, Rom. 4. v. 5. Nam ibi intelligitur impius, qui nec ipse, pro quo nec alius satisfecit: hic autem impius, qui non ipse quidem, pro quo tamen satisfecit alius. Proinde cum Deus Rom. 4. dicitur imputare justitiam, dupliciter id accipi debet, nomen Flacio in clave, pagin. 422. nempe primum ratione causæ, deinde ratione effectus. Nam 1. indicat ista locutio, justitiam Christi in credentem transcribi, sicut contra nostra injustitia potenter à Deo in Christum transcripra est; atque hæc est proprie causa nostræ justitiæ. 2. Indicat etiam effectum, nempe aliquem haberi pro justo, qui non talis sit, quod ipsum porro declarat exemplo imputationis contrariæ, dum Christo nostra imputabatur injustitia, ideoque & ipse pro injusto habeatur. Vide ipsa Flacij verba satis emphatica & ponderosa.

Sensus Phrasæ
Fides im-
putatur.

LIII. II. De Imputatione Fidei. Cum fides imputari dicitur ad justitiam, non accipitur absolute, prout virtus quædam & opus bonum est, sed relative, prout instrumentum & manus est, meritum Christi recipiens, apprehendens, sibi applicans & adproprians. Sensus igitur phrasæ hujus erit iste: Habemur & reputamur justii coram Deo, quia apprehendimus per solutionem & satisfactionem à Christo pro nobis factam; unde statim apparet, perinde esse, sive dicas fidem nobis imputari ad justitiam, sive justitiam nobis imputari per fidem. Utrobique enim nihil aliud significatur, quam quod justii simus & reputemur coram Deo, nullam ob causam aliam, nisi ob satisfactionem Christi, quam fide apprehendimus & nobis propriam facimus.

Interpretatio
Costeri.

LIV. Costerus pag. 154. talem affert interpretationem: Fides imputatur ad justitiam, hoc est, fides charitate formata, est ipsa justitia nobis inherens, quæ coram Deo justii sumus. At præterquam, quod nil nisi mera sit principii petitio, multifariam errat, 1. Quis loqui-

loquitur de habitu fidei, prout virtus est; Scriptura verò de actu fidei, quatenus apprehendens instrumentum est, *Credidit Abraham*, habet textus, & hoc imputatum est ei ad iustitiam. Actus ille, non habitus impurabatur. 2. Aliud est iustitiam esse, aliud ad iustitiam imputari. Sicut enim causa nequit esse effectus, ita fides, quæ causa est impurationis ad iustitiam, non potest esse ipsa iustitia, vel ipse terminus. 3. Opera secluduntur è circulo Iustificationis nostræ. Ergò fides quæ opus non erit nostræ iustitia. Hæc autem omnia cum infra simus declaraturi fusiùs, ultra nihil addimus, sed ad causarum potius explicationem accessum faciemus.

DE CAUSA JUSTIFICATIONIS Efficiente.

QUÆSTIO UNICA.

Quænam sit vera causa efficiens nostræ
Justificationis?

LX. Satis crassè nonnunquam de hac loquuntur Pontificij. *Crassa Pontificij*. Nam in compendio Theolog. verit. l. 6. c. 32. hæc extant: *In iustificatione impij, est aliquid ex parte Dei, aliquid ex parte peccatoris, aliquid ex parte Ecclesiæ.* Ex parte Dei duo; misericordia, quæ malum indulget, & iustitia, quæ emendam aliquantulam exigit, vel hic, vel in futuro purgatorio. Ex peccatoris parte sunt etiam duo, scilicet Dei amor & dolor, & he sunt duæ molæ, quibus peccatum conteritur. Ex parte Ecclesiæ similiter sunt duo, primum meritum Christi & sanctorum: secundum indulgentia per Papam & Episcopos.

LVI. Sed Jesu vitæ lupinam melius sciunt tergere, & de Jo-
do & hęc videntur defendere. Ita enim scribit Bellar. l. 1. de Iustifi.
c. 2. *Causa efficiens primaria est bonitas & misericordia Dei, efficiens per modum meritum est Christi passio, efficiens per modum instrumenti conuñcti est ipsa CHRISTI humanitas, per modum instrumenti separati sunt verbum & Sacramenta, & qui illa nomine CHRISTI administrant.*

Costerus in Enchirid. mihi p. 259. inquit. *Deus solus efficiens causa est justificationis, cujus solius est dare gratiam, juxta illud, Gratiam & gloriam dabit Dominus.* In hujus igitur causæ expressione nobiscum consentire videntur pontificij. Nostra enim sententia sic habet, quod primaria & summa justificationis causa efficiens sit Dei Opt. Max. gratuita bonitas, *Tit. 3. v. 4. gratia Rom. 3. v. 24. Misericordia Eph. 2. v. 4. 1. Pet. 1. v. 3, bene placitum voluntatis ipsius Eph. 1. v. 9. dilectio & charitas, 1. Ioh. 4. v. 9. & 10. Rom. 5. v. 8. Ephes. 2. v. 4. Tit. 3. v. 4.*

LVII. Neque verò Scriptura in genere tantum hanc bonitatem Dei nobis commendat, verum eandem adhuc specialius declarat, quod videlicet consistat, *tum in redemptione generis humani, tum in applicatione factæ redemptionis.* Cum enim Deus ab æterno prævidisset miseriam generis humani, fecit decretum de mittendo filio suo ex mera gratia & misericordia, *Tit. 1. v. 2. 2. Tim. 1. v. 9.* illumque in plenitudine temporis misit, & pro nobis omnibus tradidit, *Rom. 5. v. 8. 1. Ioh. 3. v. 9. Luc. 1. v. 78. & 54. Ioh. 3. v. 16.* Neque solum hanc redemptionem fieri curavit, sed eandem etiam ex gratia distribuit & applicat, dum Filium suum, tanquam propitiatorium proponit, *Rom. 3. v. 25.* ante faciem omnium populorum, *Luc. 2. v. 32.* instituens & conservans ministerium reconciliationis, *2. Cor. 5. v. 18.* per quod nos vocat ad suam gloriam, *1. Petr. 5. v. 10. Galat. 1. v. 15. 2. Tim. 1. v. 9.* quin & idoneos nos reddit ad participationem sortis sanctorum, *Coloss. 1. v. 12.* dat poenitentiam, *Act. 5. v. 31.* & fidem, *1. Tim. 1. v. 14.* & remissionem peccatorum, *Eph. 1. v. 7. 1. Ioh. 3. v. 1. & perseverantiam, Rom. 5. v. 2. 1. Petr. 5. v. 10. Act. 1. v. 26. 15. v. 40. 20. v. 32.* Hi verò thesauri & ostentationes misericordiae divinae, tribuuntur toti Trinitati, cum opera ad extra solens esse indivisa; *Patri qui charitatem dedit nobis, 1. Ioh. 3. v. 1. Filio, qui semetipsum pro nobis tradidit, Gal. 2. v. 20, Eph. 5. v. 25. & pauper factus est, 2. Cor. 8. v. 9. Spiritui sancto, qui nos sanctificat, 1. Pet. 1. v. 2. Rom. 5. v. 5, 1. Cor. 6. v. 11.*

*Argumentum
contra Pontificios.*

LIIIX. Ex hujus verò causæ annotatione firmissimum potest argumentum peti contra Pontificiorum justitiam infusam. Nam si ex sola Dei gratia & bonitate justificamur, utique non ex operibus. Gra

Gratia enim non est gratia ullo modo, si non est gratia omni modo. quem admodum Augustinus alicubi loquitur, & Paulus testatur, Rom. ii. v. 6. Atqui ea sola Dei gratia justificamur. Ergo non ex operibus. Unde porro sequitur, quod hic ὑπερβολῆν foveant Pontificij. Nam fatentur quidem, Deum esse unicam & principem nostræ justificationis causam, sed isto sensu dicunt hoc & intelligunt, quia solus infundat qualitatem dilectionis, quam postea justus simul coram Deo. Contra ipsos igitur notetur, quod justificatio ita divinæ gratiæ adscribatur, ut simul excludatur omne id, quod in nobis hæret, ita quidem ut illa sola sit, & nulla virtus infusa, quæ nos justificet, ita enim Scriptura loquitur, Esa. 43. v. 25. & 26. Ego, ego ipse sum, qui deleo iniquitates tuas propter me: Narras, si quid habes, ut justificeris. Et Ezech. 36. v. 25. & 32. Mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris; Non propter vos ego hoc faciam, notum sit vobis hoc, ait Dominus, confundimini. & erubescite super viis vestris. Potes huc referre omnia dicta, quæ exclusivam continent: Simulque hoc Augustini ad artic. falsum respon. 2. *Ut reus damnetur, inculpabilis est DEI gratia.* Dignum enim est, inquit Gregor. in Psal. pœnit. *ut per eum fiat remissio; per quem facta est creatio, & ipse sit largitor gratiæ, qui omnibus suis author nature.*

De

CAUSA IMPELLENTE.

QUÆSTIO UNICA.

An & quæ Justificationis causa impellens sit?

LIX. Quantumvis nihil dari possit, quod propriè DEUM moverit & ad misericordiam efficaciter impulerit; solent tamen orthodoxi Patres pro causa *ωρεγουατα πρὸς τὴν* allegare misericordiam generis humani. Est enim misericordia affectus ex intuitu miseriæ prognatus, unde dicunt, quod Deus commotus fuerit, per summam illam, miseriam, in quam homo devenerat per seductionem diaboli. Atq; sic calamitas illa non est propriè impellens, *Misericordia quid sit.*

lens, sed duntaxat quodammodo iricans causa misericordiae
divinae, unde canit Ecclesia: *Da sammerts Gott in Ewigkeit/
Mein Elend ober die massen/Er gedacht an seine Barmher-
zigkeit/Er wolt mir helfen lassen.* Hoc ipsum verò in scriptu-
ris etiam satis expressum est. Ita enim scribit D. Paulus Act. 13. v. 38.
*Quia non potuisti lege Moysi justificari, Et Act. 15. v. 10. Quia jugum le-
gis nemo potuit portare, idè 1. Joh. 3. v. 8. Filius Dei venit, ut destruat opera
diaboli, quod juxta Rom. 8. v. 3. impossibile erat legi ob carnem, ut eos, qui
sub lege erant, redimeret, Gal. 4. v. 5. Hebr. 2. v. 15. Atque huc pertinet
etiam illud, Rom. 5. v. 8. Commendat Deus suam charitatem erga nos,
quòd cum adhuc essemus peccatores, Christus pro nobis mortuus sit. Et Joh.
3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, &c.*

*Argumentum
contra Papisti-
cas dispositio-
nes.*

LX. Hujus vero causae annotatio, itidem usum quendam
exhibet contra Pontificios, asserentes in hominibus justificandis esse
quasdam qualitates, quas Deus respiciat, & propter quas acceptet homines
in gratiam & ad vitam eternam. Ita enim sentit Bell. l. 1. c. 2. quòd
ante justificationem in homine fiat necessariae quasdam dispositio-
nes, quae materiam praeparant ad recipiendam formam. Dicuntur
autem dispositiones ad justificationem (sunt verba Bellarmini) illi om-
nes actus gratiae & liberi arbitrii, quibus donum ipsum justificationis ac-
quiritur, quales sunt ex sententia Concilij Tridentini session. 6.
c. 6, actus fidei, Timoris, Spei, &c. Contra hoc autem dogma sic ar-
gumentamur: Illa demum vera est causa *aequalitatis* gratiae
& dilectionis divinae, quam ipsa scriptura manifestè assignat.
Sed solius meminit miseriae humanae, nusquam bonorum ope-
rum, nusquam aliquarum virtutum, nusquam praecedentium
dispositionum. Ergò hæc pro causa *aequalitatis* venditari
non debent.

LXI. Neque est, ut excipiant, dici hæc de gratia Dei & dilectione,
ex qua nobis datus sit Mediator, non autem de gratia, quæ justificemur.
Nam una est, eademque Dei gratia & misericordia, ex qua fluunt
omnia omnino, quæ in nos conferuntur spiritualia beneficia,
Jacob. 1. v. 17. Ita igitur praesertim contra Bellarm. argumentamur
Quæ Dei gratia eligimur, eadem justificamur. 1. Ob consonanti-
am decreti & executionis. 2. Ob dicta Ephes. 1. v. 6. 2. Tim. 1. v. 9. & 10.
Deus servavit nos & vocavit vocatione sancta, non ex nostris cu-
peri-

peribus, sed ex proposito & gratia, quæ data quidem est nobis in Christo Jesu ante tempora secularia, sed patefacta est nunc per illustrem illum adventum Servatoris nostri. Atqui gratia Dei, quæ eligimur in Christo, nullo modo respicit opera virtutes aut dispositiones hominum, Rom. 9. v. 11. ad stipulante contra alios Pontificios Bellarmino l. 2. de gratia & libero arbitrio c. 10. 11. 12. Ergo & gratia, qua justificamur, nulla opera aut virtutes respicit.

LXII. Porro ita concludere possumus: Vbi est misericordia, ibi locum non habet operum aliqua dignitas, sed sola potius misericordia. Nam, uti dictum, misericordia est affectus cordis ob misericordiam. Atqui Deus servat nos suâ misericordiâ, Tit. 3. v. 5. Ergo misericordia hominum, non operum aut virtutum aut dispositionum humanarum dignitas, causa impulsiva est gratiæ Dei in Christo non justificantis.

De
CAUSA MERITORIA
nostræ Justificationis.

LXIII. Diximus summam & primam Justificationis causam esse gratiam Dei misericordiam. Ne verò Deo contrariæ affingantur voluntates, ac si peccatorum & impiorum misereatur, quos tamen maximè aversatur: ideò nunc statim subjungenda est doctrina de merito Christi, ut sciatur, gratiam Dei non nisi in Christo esse considerandam. Proinde rectissimè scribit Chemnitius in locis mihi p. 347. *Extra Christum nulla aut gratia aut misericordia Dei erga peccatores, nec debet, nec potest, rectè cogitari, nisi lex salvetur, & intereat, quod impossibile est.* Et hinc sunt illæ voces Apostoli, *Dilexit nos in dilecto: Elegit nos in Christo Jesu ante tempora secularia.* Nam Deus ita est benignus & misericors, ut simul etiam sit justus. Ne itaq; justitia ipsius veniret in discrimen, opus erat satisfactione pro mundi peccatis, sine quâ fieri non poterat, ut in gratiam reciperetur.

LXIV. Firmissimè igitur teneas hanc regulam: ita est Dei misericordia non est operum dignitas, ne ejus labefacteretur justitia & ita justitia, ponenda justitiæ deus.

Extra Christum nulla est gratia.

Dei misericordia non est operum dignitas.

ne destruat^r misericordia. Non enim solam sine misericordia justitiam, nec solam sine justitia misericordiam, sed in misericordia justitiam, & in justitia misericordiam, adeoq; misericordem justitiam & justam misericordiam in Deo agnoscere & docere debemus.

LXV. Atq; tale admirandum & divinum quoddam justitiæ ac benignitatis temperamentum cernitur in redemptione generis humani. Conspicitur ibi *infinita justitia*, justissimo judicio puniens peccata: hæc tamen justitia non impedit *benignitatem*, erigentem & restaurantem genus humanum, nimirum propter intercessionem & satisfactionem Mediatoris, quæ efficit, ut & justitiæ Dei satis fiat, & tamen etiam locus concedatur benignitati divinæ. Damnavit ergo Deus totum genus humanum propter peccatum, quia justus est: Idem recipit in gratiam propter Christum, quia & misericors est. Extra Christum igitur non consideranda est gratia divina. Hoc enim unicum est nomen, in quo placere Deo & salvi esse possumus, *Act. 4. vers. 12. Eph. 1. vers. 6.*

LXVI. Neq; verò quemquam turbet, quod Christus inquit *Joh. 3. v. 16. Sic Deus dilexit mundum, &c.* Ubi videtur dilectio præcedere decretum de missione Mediatoris. Non enim negamus, Mediatorem esse donum gratiæ divinæ, sed tamen hoc simul firmiter tenemus, sic esse prædicandam Dei bonitatem, ne ipsa us negetur justitia. Quare hic elucet admiranda illa justitiæ & misericordiæ divinæ contemperatio. Deus diligit mundum peccatis contaminatum, ast odisse debuerat & punire juxta sententiam latam *Gen. 2. v. 17.* Nam justitia, quæ peccata diligit, eaq; non punit, justitia non est, sed abominatio, *Prov. 17. v. 15. Es. 5. v. 23.* Atqui Deus est ipsa essentialiter justitia. Ergo peccata punire & ulcisci debebat. Hoc igitur sensu intelligendum est illud, quando dicimus, Extra Christum nulla salus, nulla gratia, ut videlicet illam servemus justitiam divinam, cui nisi per Christum satis factum fuisset, genus humanum teste Scripturâ non diligi ne in gratiam recipi potuisset.

LXVII. Atque his præmij loco de causa meritoria præmissis, ad ipsam tractationem accedimus, ubi variæ, diverſeq; occur-

occurrunt controversiæ, dum nonnulli merito Christi haud parum detrahunt, alij partem ejus, alij totum meritum impugnant. Nam 1. Pontificij multis hypothesebus λόγος Christi enervant. 2. Piscator cum affectis obedientiam activam à merito excludit. *Tria agmina* 3. Recentes Photiniani longius progressi, omne meritum & satisfactionem Christi penitus inficiantur. De primis erroribus hac *errorum de merito Christi* disputatione agemus: controversiam verò Photinianam eum *si.* explicationem requirat prolixam, sequentibus disputationibus reservatam volumus.

QUÆSTIO I.

Quinam sint præcipui errores Pontificiorum circa meritum Christi?

LXII X. Nolunt Romanenses videri, quòd meritum Christi vel enervent vel illi aliquid detrahant. Ita enim habet Concilium Trident. sess. 6. c. 7. Meritoria (causa) est dilectissimus DEI unigenitus, Dominus noster Iesus Christus, qui cum essemus inimici, per nimiam caritatem, quâ dilexit nos, suâ sanctissimâ passione in ligno crucis nobis justificationem meruit. Et Bellarm. l. 1. de justificatione. c. 2. disertè ait: Efficiens justificationis per modum meriti est Christi passio. Sed hæc palia sunt, quibus errores suos obvelare solent, ne primo statim tempore à simplicioribus animadvertantur. Nam in scriptis Papisticis ejusmodi assertiones passim reperiuntur, ut iis stantibus, meritum Christi saluum illæsumq; stare ac permanere haut valeat. Ut præcipuos tantùm errores attingamus, septem illorum numerari possunt.

LXIX. Primus error. Negant, Christum esse Mediatorem secundum Pontificiorum *error.* dum utramq; naturam. Totum quidem Christum esse principium *Christum* Quod mediationis scribit Bellar. l. 5. de Christo c. 1. Principium *non esse Me-* quo autem solum esse humanitatem, quod ex Lombardo pro *diatorem se-* cul dubio hausit, l. 3. dist. 19. lit. 5. At verò neutra humana ab *cundum u-* officio Mediationis excludi debet. Non humana, quoniam divini *tas pari non poterat.* Non divina, quoniam solius humanitatis *passio* *turam,*

passio nequire esse infiniti meriti. Pati poterat humanitas sola; sed pati pro mundo non poterat. Sic divinitas mundam potuit reconciliare, sed patiendo non potuit, cum sit impassibilis. Pati igitur pro mundo, nec soli humanitati, nec soli divinitati, sed utrique nature competit. Arque hoc est, quod *Augustinus* alicubi scripsit: *Sola humanitas sine divinitate non est Medatrix, nec sola divinitas sine humanitate; sed inter humanitatem solam, & inter divinitatem solam Medatrix est humana divinitas & divina humanitas.*

2. *Christum in passione iram Dei sensisse & cruciatus infernales sustinuisse.* **LXX.** Secundus error. Minimè concedunt, **CHRISTUM** in passione iram DEI sensisse & cruciatus infernales sustinuisse. Novus scribit *Bellarmin.* l. 4. de Christo cap 8. & inaudita impietas est, quod *Christus passus sit dolores inferni.* Nos autem quantumvis lubenter demus, Christum nec desperasse unquam, nec in descensu ad inferos, quippè post resurrectionem factò iram Dei primùm persequisse: nihilominus tamen tum in horto, tantos sustinuit angores, ut sanguineum sudorem emitteret, & querulà voce clamaret: *Tristis est anima mea usq; ad mortem.* *Matth.* 26. v. 38. tum in cruce iram Patris ita persequitur, ut diceret, *DEVS meus, DEVS meus, quare me dereliquisti?* Idem confirmant querelæ *Psal.* in persona Christi prolatae. *Psal.* 16. v. 10. *Psal.* 18. v. 6. *Psal.* 49. v. 6. *Psal.* 69. v. 15. 16. *Psal.* 86. v. 13. Et sane Christus nec perfectè pro nobis satisfecisset, nec maledictum pro nobis factus esset, nisi iudicium Dei irati persequisset.

3. *Christum perfectè pro culpa & peccata non satisfecisse.* **LXXI.** Tertius error. Negarunt nonnulli, **CHRISTUM** perfectè pro peccatis poenitè, peccatorum nostrorum satisfecisse. Quondam disputatum est, Christum duntaxat pro peccato originali fecisse satis, pro actualibus nostram requiri satisfactionem. *Catherinus* statuit, Christi passionem prodesse quidem pro actualibus peccatis ante baptismum, sequentia vero esse *Misus & boni operibus expianda.* Recentiores, quamvis dicant Christum pro peccatis omnibus & poenis æternis satisfecisse, nihilominus remanere scribunt debitam poenam temporalem: imò potestate clarium sempiternam & peccatis debitam poenam mutari in temporalem, ut pro ea satisfacere possimus. His ipsis autem assertionibus non parùm enervatur meritum Christi. Quantum enim nostris opellis & satisfactionibus tribuitur.

tantum Christo detrahatur, qui tamen solus torcular calcasse dicitur, *Esa. 63. v. 3.* Neque verò quisquam valet consueta exceptio, satisfactionem Christi & nostram non esse opponendam, cum nostra opera omnem vim satisfaciendi & merendi à Christi satisfactione accipiant. Nam 1. Scriptura hunc usum fructumque meriti Christi nusquam proponit, sed potius. 2. Fidem in Christi meritum & opera nostra semper opponit. 3. Sequeretur etiam, Christi satisfactionem fuisse imperfectam, cum opus habeat addimento nostro operum. 4. Imò in propria causa essemus Mediatores, si opera nostra forent satisfactoria.

LXXII. Quartus error. *Premium & valorem satisfactionis Christi 4. Valorem satisfactionis non in infinita meriti efficacia constituunt, sed in misericordiae divinae acceptatione, quæ DEVS passionem Christi ex tanta caritate profectum, non constituto loco satisfactionis habuerit. Ita enim scribit Durandus in lib. 4. sent. unt in infinitum. 15. Christus secundum strictum iustitiæ rigorem non potuit satisfacere, tu meriti efficacia, quia quicquid erat in Christo secundum humanam naturam, erat obligatum Deo, & ei debitum: ideo non potuit esse satisfactio de condigno pro quoque peccato, considerando naturam operis vel rei, sed solum potuit esse satisfactio secundum acceptationem gratuitam. Opinionem hanc esse erroneam vidit ipse Bellarminus, ideoque illam improbat l. 2. de Justificat. c. 2.*

LXXIII. Quintus error. *Afferunt, Mariam virginem fuisse Christi adjutricem in opere Redemptionis. Nam contritionem capit serpentini Genes. 3. ipsi attribuuunt & suam unã spem ac fiduciam in illa ponunt. Imò expressè scribunt in Mariali, Argentinæ edito l. 1. c. 5. Ad ultimum fuit Dominus cum ea (Maria) & ipsa Domino in eodem labore & in eodem opere redemptionis. Mater misericordie adiuvit Patrem misericordiarum in opere nostre salutis, unde prædictum est de prima muliere, Faciamus ei adiutorium. Quid est ergò, quod Dominus dicit *Esa. 63. Torcular calcavi solus, & de gentibus non fuit vir mecum? Verum est Domine, quod non fuit vir tecum, sed mulier unã tecum est; quæ omnia vulnera, quæ tu suscepisti corpore, suscepit in corde.**

LXXIV. Sextus error. *Cum Christi merito partim aliorum sanctorum merita, partim nostra opera conjungunt, adeo, illud imperfectionis argu-*

arguant. Nam quotidie orant ex hortulo animæ: Precibus & meritis B. Mariae semper virginis & omnium sanctorum, perducat nos Dominus ad regnum caelorum. Docet hoc ipsum inculcatq; Biel lect. 29. in Canonem missæ: Nos, inquit, ad Mediatores sanctos, eorumq; auxilia confugere debemus, ac debitâ veneratione eos semper implorare, ut salvemur eorum meritis ac votis. Præter sanctorum merita requirunt etiam propria, uti contendit Petrus de Palude in 4. sent. dist. 20. quæst. 1. Pro parvulis fessi in meritum Christi; quia non possunt mereri, sed adultis non sufficit meritum Christi cum Baptismo, sed tenentur addere meritum proprium. Atq; hinc est, quod Biel negat l. 3. sent. dist. 19. conclus. 8. Passionem Christi esse solam & totalem causam salutis nostræ meritoriam. Rectè autem Bernhardus scripsit serm. 67. in Cant. Deest gratia, quicquid meritis deputas.

7. Meritum Christi habent pro instrumento iustificationis.

LXXV. Septimus error. Meritum Christi non habent pro causa efficiente nostræ iustificationis, sed tantum pro instrumento. Thomas enim de Aquino scripsit, Christum esse causam iustificationis per ministerium, & instrumentaliter tantum operari salutem humanam. Crassior tuit Bonaventura, qui apertè inquit: Passioni Christi propriè non potest tribui causalitas iustificationis. Ad nullum enim genus causarum pertinet. Habet tamen aliquam proprietatem cause per modum meriti intervenientis, quod habet rationem dispositionis & reducitur ad causam materialem. Recentiores Christum quidem causam efficientem per modum meriti, sed falsè & vitiosè hoc exponunt. Sic enim intelligunt, quòd Christus passione suâ promeruerit, ut novæ nobis infundantur qualitates, quibus formaliter iusti reddamur; vel quòd solum Christi meritum nobis comparaverit primam gratiam, & ante remissionem peccatorum nullius hominis opus sit meritorium, uti explicat Cestorius in Enchirid. m. p. 260.

LXXVI. Sed meritò se opponunt Orthodoxi, cum quibus & nos statuimus, Christum minus rectè ab efficientia iustificationis excludi, sed falsè instrumentalem duntaxat causam appellari. Scriptura quidem Christum vocat servum & ministrum Matth. 20. v. 28. Hebr. 5. v. 7. & in specie ministrum circumcisionis vel circumcisorum, Rom. 15. v. 8. Hoc autem ministerium non tollit propriam salutis efficientiam. Christus enim mini-

ministrando & nobis inserviando salutem verè operatus est: undè patet, quòd per illum ministerium, non modus causandi, sed finis in carnationis denotetur. Venit enim Christus ad ministrandum nobis, hoc est, ad salutem perditam iterum recuperandam.

LXXVII. Neque officit, quod Patres humanitatem, quandoque *instrumentum divinitatis* dixerunt. Non enim quærimus de humanitate Christi, ad divinitatem collata, sed de toto Christo ratione justificationis, an verè statuatur, Christum nil nisi instrumentum esse & causam ministerialem nostræ justitiæ, non verò propriè efficientem? Hoc à Patribus affirmatum non est; Et si affirmaretur, foret nihilominus falsissimum. Christus enim est author vitæ, est Christianorum Dominus, est Jehova justificatio nostra: Qui ergò justificationis tantùm esset instrumentum? Ipse carnem suam dedit pro mundi vita, *Iohan. 6. v. 51.* Ejus sanguis effusus est in remissionem peccatorum, *Matth 26. v. 28.* & emundat nos ab omni peccato, *1. Iohan. 1. v. 7.* Nec ullum est nomen aliud, in quo Deo placere & salvi esse possumus, *A. Tor. 4. v. 12.* Quæ omnia luculentum testimonium præbent, CHRISTUM justificationis efficientem esse propriè dictam.

LXXVIII. Differri autem non possumus, à Theologis diversos adhiberi modos loquendi. Sunt, qui Patrem dicunt causam *imperantem*, Filium *exequentem*, quia Pater mittit, Filius mittitur. Verùm hoc pacto discrimen quidem personarum & operationum innuitur, sed non ipse causandi modus exprimitur. Quidam Christum *impellentem* potiùs causam nominant, quàm efficientem. Pater enim per intuitum meriti impellitur, ut nos in gratiam recipiat & justificet. At non censemus hæc esse contraria, cum utrumque de Christo affirmari queat. Nam consideratur dupliciter. 1. In respectu ad Patrem, quem suo merito movet ad justificandum: Et hoc sensu *causa impellens* rectè dicitur. 2. In relatione ad justitiam, quæ acquisivit, nobisque applicat: & hoc respectu *causa efficiens* nuncupari tum potest tum debet. Qui enim justitiam reparavit, & reparatam efficaciter confert, cur non justitiæ causa efficiens diceretur? Distingui-

ñus verò. inter causam justificationis *generalem* vel *communem*, & *specialem* vel *propriam*. *Ill*a est gratiæ Dei, *hec* obedientiæ Christi, quippe qui passione sua expiavit peccata nostra, & veram justiciam reparavit.

Christus tripliciter justificationis nostræ causa est.

LXXIX. Quæ omnia ut rectius intelligantur, & brevius proponantur, norandum est, Christum *tripliciter* justificationis nostræ causam esse & nuncupari posse. 1. *Merito*, quia gratiam Patris promeruit, illi nos vicissim reconciliavit, & peccata quævis abstulit juxta dicta, *Rom. 4. v. ult. 1. Corinth. 15. v. 3. 2. Efficaciâ*. Non enim ob id præstitum est Christi meritum, ut nostræ vel aliorum pro nobis satisfactiones fiant meritorix, siquidem obedientia ejus sola est & sufficiens expiatio pro peccatis nostris, 1. *Ioh. 1. v. 7. 1. Ioh. 2. v. 2. 1. Pet. 1. v. 19.* nullo egens additamento vel appendice nostrorum operum, quæ propterea è negotio salutis prorsus excluduntur, *Rom. 3. v. 4. 11. Galat. 3. Ephes. 2. 3. Applicatiõne*. Christus enim non modò justiciam acquisivit, sed insuper acquisitam applicat, ut nullâ re aliâ simus justi, quàm solâ ejus obedientiâ nobis imputata. Hinc dicitur justitia nostræ, *Jerem. 23. v. 6.* in quo sunt nostræ justitiæ, *Esa. 45. v. 24.* factus à Deo justitia, *1. Corinth. 1. v. 30.* ut nos efficeremur justitia Dei in ipso, *2. Corinth. 5. v. ult.*

LXXX. Ex triplici hoc respectu triplex causandi modus profuit, ideoque Christus rectè indigitari potest, 1. *Causa impellens*, ob meritum, quo movetur Pater. 2. *Causa efficiens*, ob efficaciam, quâ justitia est acquisita. 3. *Causa formalis*, ob applicationem, quatenus meritum ipse suum nobis applicat, quæ meriti applicatio & imputatio causa formalis est. Nam propter Christi meritum fide apprehensum, nobisque imputatum, formaliter justus sumus coram Deo, ut ita vultum sit absurdum, Christum ejusque meritum ad diversa causarum genera revocare. Declarari hoc potest similitudine quadam, à *solutione alieni debiti* perita. Quatenus ea respectu solventis, non debitoris æstimatur, causa efficiens est, ob quam debitor absolvitur, & conveniri nequit: quatenus verò solutio ista alieni debitori, ac si esset propria, imputatur, hoc sensu causa formalis est, quæ ipsum totumque largitur justificationi & absolutioni forensi,

Quæ-

QUÆSTIO II.

*Num ad rationem meritunà concurrat
obedientia CHRISTI
actiua.*

LXXXI. Duo erant mala: unum culpa, quod homo iniuste commiserat; alterum pena, quod homo iuste perpeſſurus erat. Utrumque suum in Christo habet remedium; Expiata fuit culpa per obedientiam actiua, sublata pena per passiuam. Ultraque ergo necessaria, utraque meritoria, si modò ab omnibus malis per Christum liberari uoluerimus. Et quod attinet obedientiam passiuam, illam fuisse meritoriam & nostri causâ factam, manifestissimum est ex clarissimis Scripturæ testimoniis. Hic enim dicitur 1. Pet. 2. v. 21. & 24. *Christus passus est pro peccatis*, 1. Cor. 15. vers. 3. *Mortuus pro peccatis*. Rom. 5. v. 6. *Mortuus pro impijs*. Roman. 4. vers. ult. *Mortuus propter peccata nostra, resurrexit propter iustitiam nostram*. 1. Johan. 2. v. 2. & 4. v. 10. *Christus est propitiatio pro peccatis nostris, adeoq; totius mundi, quæ omnia sequenti disputatione probantur fuisse*. Quod uero actiuam spectat obedientiam, mouetur à nonnullis, Piscatore præsertim Herborensi controversia, dum disputant, eam non pertinere ad Christi meritum & satisfactionem pro nobis, sed tantum requiri ad personæ pro nobis satisfaciens præstantiam & persecutionem, quam sanctissimam esse oportuit, ut apta & idonea esset ad subeundum tantum officium.

*Duo generi
humani peccata.*

*Sententia Pi-
scatoris Her-
bornensis.*

LXXXII. Verùm ratio hæc profus est inefficax. Id quidem certum, Mediatoris personam oportuisse esse sanctissimam. Hebr. 7. v. 26. Nihil enim inquinatum potest alios iniquitate purgare, Heb. 7. v. 27. Hæc uero personæ sanctitas qualis sit, exprimitur Luc. 1. vers. 35. *Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus altissimi obumbrabit te, propterea id, quod nascetur ex te sanctum, uocabitur Filius DEI*. Unde concluditur, massam illam humanæ naturæ in uirgine Maria à Spiritu Sancto purgatam &

sancti

sanctificatam fuisse, ut uniri hypostaticè Filio Dei posset, & esset idonea ad officium redemptionis. Si verò ad personæ constitutionem, præter sanctitatem hanc habitualem requireretur, etiam actualis, quæ est sancta obedientia legi præstanda, sequeretur, plures triginta annos in constituenda persona Mediatoris consumptos fuisse; ad ipsam enim mortem crucis obedientia illa duravit. Unde porro sequeretur, officio Mediatoris Christum esse perfusum, antequam persona ejus plenè constitueretur, in ipsa enim infantia Mediatoris partes peregit.

LXXXIII. Proinde sic potius statuendum, quòd in una Christi persona duæ sint naturæ. Divina & humana. Divina non tantùm justa & sancta est, sed ipsa potius essentialis sanctitas. Humana verò justa & sancta est, quia à Spiritu sancto concepta, & absque omni peccato nata. Hæc justitia & hæc sanctitas requiritur ad personæ Mediatoris *inavóμης*, & de hac loquitur dictum *Hebr. 7. v. 26.* eaque sanctitate sibi sanctus est Christus, Mediator noster. Est verò alia adhuc Christi justitia, quæ definitur *perfectissimâ legis divinæ impletione, & obedientiâ absolutissimâ;* de qua *Rom. 5. v. 19. Galat. 4. v. 4.* Hæc ipsa verò ad rationem meriti concurrat, & ab hoc secludi nequaquam potest. Nos enim peccata commiseramus, ideoque pati debebamus, nos in superobedientiam non præstitimus, ideoque illam Deo adhuc debebamus. Utrumque verò requirebatur ad nostram justitiam. Nam justus non est, qui luit pœnam suæ injustitiæ, sed qui legi satisfacit. Igitur, ut perfecta nobis acquireretur justitia, opus erat, ut Christus non tantùm subiret pœnam pro malis quæ feceramus, sed etiam ut obedientiâ suâ satisfaceret pro bonis, quæ non feceramus. Utrumque enim requirit Deus, non solum pœnam pro commisso actu malo; sed etiam perfectam suæ legis adimpletionem. Satisfecit igitur Christus pro culpa nostra agendo, pro pœna moriendo. Et quamvis Christus pro peccatis etiam nostris dicatur passus & mortuus, non tamen id aliter, quam de reatu est intelligendum. Quæ enim facta sunt, Christus infecta reddere non poterat, pœnam tamen & reatum optimè aufere poterat. Acque hoc est mori pro peccato alicujus, quando pœna peccato debita, morte expiatur. Quia

Quia verò sublatio pœnæ nondum facit iustum, sed requiritur præterea perfecta legis observatio, quæ nobis impossibilis, necesse est, ut dicamus, & hoc Christum nostri causâ expeditisse, Ita igitur, agendo culpam, patiendo pœnam sustulit.

LXXIV. Ut autem sententiam nostram SCRIPTURÆ *Dicta Scri-*
DICTIS muniamus, sequentia cum primis notari volumus *ptura contra*
I, Roman. 5, vers. 18, 19. *Sicut per unius delictum in omnes homines in sententiam*
condemnationem. sic & per unius iustitiam in omnes homines in iustifica- *Piscatoris.*
tionem vita. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores
constituti sunt multi, ita & per unius obedientiam iusti constituentur
multi. Vocabulo autem obedientia mors & passio Christi nequit
intelligi. 1. Quia obedire propriè notat quandam actionem
legi conformem. 2. Quia vocatur *iustitia Christi*, hoc autem de
passione dici nequit. Nam illa quidem sit nostra iustitia, pro-
priè tamen Christi iustitia dici nequit. 3. Antithesis hoc non
admittit. Sicut enim per inobedientiam Adami intelligitur
avovelas; ita per obedientiam Christi non potest aliud quàm actio
legi conformis intelligi.

LXXXV. II, Matth. 5, v. 17, 18. *Non veni solvere legem, sed adim-*
plere. De lege morali sermo est, ut textus indicat. Hinc col-
ligimus: Venit Christus in mundum, ut impleret legem mora-
lem. Non autem frustra, nec sui, sed nostri causâ venit,
Hebr. 10, vers. 7, 10. Psal. 40, vers. 10. Ergo etiam nostri causâ le-
gem implevit. Quòd enim non venit legem implere pro se, pa-
tet. 1. Fieret enim servus & debitor legis, qui est Dominus
eiusdem. 2. Obedire legi eamque implere est pars officij.
Pro se autem Christus officium neque suscepit, neque eo per-
fungitur. 3. Sequeretur, ipsum λόγον, qui in humana natura
& per illam obsequium legi exsolvit, sui etiam causâ legem
adimplevisse, eique subjectum esse ex debito. Porro & illud
fallum est, quòd Christus obedientia activâ sibi ipsi aliquid
promeruerit. Nam 1. ipse erat Dominus omnium. 2. Par-
ticipatio majestatis erat consequens unionis. Particula verò
Philip. 2, vers. 9. propterea non *αἰπολογμῶς*, sed *ἐκβαλμῶς* ac-
cipienda est.

LXXXVI. III. Galar. 4. v. 4. & 5. *Vbi venit plenitudo temporis, misit DEVS Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant, redimeret. Quo igitur modo nos eramus ἡμῶν νόμον, eo modo etiam Christus factus est ἡμῶν νόμον. Atqui nos eramus ἡμῶν νόμον, non tantum maledictionis & poenarum, sed obedientiae etiam ratione. Ergo etiam Christus, ut nos redimeret non tantum maledictionis & poenarum, sed obedientiae etiam ratione factus est ἡμῶν νόμον.*

LXXXVII. IV. Roman. 10. vers. 4. *CHRISTVS est perfectio legis ad iustitiam omni credenti. Dicitur verò Christus finis & perfectio legis, quia illam perfecte implevit, quae impletio ad iustitiam impuratur omni credenti. Neque probari potest, quod Apostolus tantum loquatur de lege ceremoniali & ejus complemento. Nam Apostolus praecipue loquitur de morali, ex qua Judaei captabant laudem iustitiae sed frustra, quia spernebant eum, qui iustitiam perfectam legis implementatione nobis acquisivit.*

LXXXVIII. V. Roman. 8. vers. 3. 4. *Quod impossibile erat legi in qua infirmabatur per carnem, DEVS mitens Filium suum in similitudine carnis peccati, de peccato damnavit peccatum in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis. Unde argumentum tale necimus: τὸ ἀδυνατῆς legis praestitit missus DEI Filius. At verò obedientia legis est ἀδυνατῆς illud. Ergo Christus obedientiam praestitit. Porro, quod missus DEI Filius praestitit, id nostri causa factum est. Obedientiam legis praestitit. Ergo nostri causa, id quod erat probandum.*

LXXXIX. VI. 2. Corineth. 5. v. 21. *Eum, qui non novit peccatum, fecit peccatum, ut nos efficeremur iustitia DEI in ipso. Quo igitur modo Christus factus est pro nobis peccatum, eodem & nos in Christo efficimur iustitia: Christus autem factus est peccatum, quia illi peccata nostra imputabantur. Ergo & nos efficimur iustitia per imputationem iustitiae Christi. Et quia peccatum, quod Christo imputatur, est actualis, totalis & perfecta transgressio legis, utique vi oppositionis, iustitia Christi, quae nobis imputatur, erit similiter actualis, totalis & perfecta imple-*

impletio legis. Idem concludi potest ex illo 1. Corinth. 1. vers. 30. CHRISTVS factus est nobis à DEO iustitia, sanctitas & redemptio.

XC. VII. Psal. 40, v. 10. Hebr. 10, v. 7. 9. 10. Tunc dixi: Ecce venio (in capite libri scriptum de me) ut faciam DEVS voluntatem tuam volens & legem tuam in medio cordis mei, in qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel. In hoc dicto Apostolus expressè obedientiam Christi iuxta legem & voluntatem Patris cum sanctissima eius oblatione conjungit ad nostri sanctificationem, id est, justificationem.

XCI. Præter dicta Scripturæ adduci possunt RATIONES Rationes, idem confirmantes, quarum tres sunt præcipuæ. 1. Ab absurdis: quod activa Si pretium redemptionis est sola mors Christi, excludentur ab Christi obedientia fuerit eodem. 1. Reliquæ passiones; passus enim est sitim, famem, convicia, &c. 2. Resurrectio, contra dictum Rom. 4, v. ultim. 3. meritioria.

Victoria Christi, quæ tamen itidem ad resurrectionem nostram totalem pertinet. Per eam enim liberati sumus à potestate inferni & diaboli. 4. Operationes divinæ, à quibus tamen passiones omnem suam habent pretiositatem, virtutem & efficaciam, quas si sustuleris à merito Christi, omne meritum sustuleris. Passiones enim humanæ meritioræ non fuissent, nisi actionibus divinæ adjunctæ.

XCII. A perfectione iustitiæ. Iustitia perfecta est non tantum pati pœnas propter peccatum, sed satisfacere quoque legi eam implendo. Non enim justus est, qui iniustitiæ pœnam solvit, sed qui legi vel ipse satisfacit, vel alterius satisfactionem apprehendit. Atqui Christi iustitia, quam nobis peperit, est sanè iustitia perfecta. Ergò legis implecionem simul includit. Et cum perfectissimam obedientiam in lege sua à nobis requirat DEUS, quam nos ob carnem præstare non possumus, Rom. 8, v. 3. undenam nobis illa obvenit. Nam si ex Christo eam non habemus, quid est in tota rerum universitate, quod dare eam nobis possit? Item: qui sit, ut inchoata piorum ebedientia DEO placeat? Annón ideò, quia imperfectiones nostræ summâ Christi ebedientiæ perfectione teguntur?

XXIII. III. *A conditione active obedientia.* Quicquid est verè & propriè effectum personæ Mediatoris jam constitutæ, illud non debet nec potest appellari pars eam personam constituens, sive qualitas ad ejus personæ constitutionem pertinens. Atqui activa obedientia Christi est verè effectum personæ Mediatoris jam constitutæ, ut patet ex Rom. 5, v. 19. Galat. 4, v. 4. Rom. 10, v. 4. Ergò non debet nuncupari qualitas ad constitutionem personæ pertinens. Addi possent multa Patrum testimonia, sed cum illà Dn. D. Gerhardus recensuerit T. 3. LL. CC. p. IIII. operà illa superfedere volumus.

*Objectiones
Piscatoris.*

XCIV. Nihil verò jam aliud restat, quàm ut unam alteramvè Piscatoris objectionem diluamus. Sic ergò colligit: 1. *Omnis homo est debitor legis. Christus est homo. Ergò etiam ratione personæ sua fuit debitor legis.* Resp. sunt quatuor termini in argumento: Major enim loquitur de *ψιλῶ ἀνθρώπῳ*; minor autem de *θεωθρώπῳ*, qui ob id omni lege sine controversia est superior. Et quia in ista obedientia præstanda, non natura Jesu humana per se agit, sed tota persona, Deus & homo; hinc fieri nequit, ut humanitatem sub debito legis possis statuere, nisi & Deum ipsum legi ex debito subjectum statuas, quod absurdum. Instat: *Si Christus legi non fuit subjectus, anne ergò licuit ipsi contra quartum Præceptum monitis parentum refragari, vel alia mandata Decalogi violare?* Respondent verò nostri; Quod Christus secundum legem subditus fuit parentibus, inversus est hac in re totus naturæ ordo, siquidem contra naturam est, ut creator propriæ suæ creaturæ obtemperet, & ut Dei Filius ijs sit subditus, quos ipsemet fecit ac condidit. Itaque si huic obsequio parentum Christus non se submisisset, non peccasset, neque hic fecisset aliquid contra legem, sed quemadmodum superior lege erat, fecisset supra legem, quod etiam nonnunquam haud obscure parentibus suis subindicavit, ut *Luc. 2, v. 49. Iohan. 2, v. 4.* Alterum quod attingit, non sequitur ex affirmato nostro, Christo licuisse peccare, falsum dicere testimonium, absit hoc; neque tamen inde concludi potest aut debet, quodd ob id sub lege fuerit, alioquin idem de Patre & Spiritu sancto dicendum foret. Sicut ergo Pater & Spiritus sanctus à peccatis abstinent non ex quadam legis

legis præscriptione, sed ex naturæ suæ conditione & perfectione, ita de Christo erit statuendum. Et noceat hic, quod *duplicia* sint peccata, *quædam* *generatim* mala, quæ semper pugnant cum natura Dei, & hæc Deus non admittit, nec admittere quidem potest, nisi seipsum negare voluerit; *quædam* sint peccata ratione externi mandati duntaxat, ut comestio carnis suillæ, &c. quales actiones non pugnant cum Dei natura vel voluntate simpliciter; ideoque fieri rectè possunt.

XCV. 2. *Si obedientia vitæ Christi activa nobis imputatur ad justitiam, non opus fuit Christum pro nobis mori.*

Respond. Nulla est consequentia, non enim activa tollit passivam obedientiam, nec hæc illam, sed utraque requiritur, si Deo perfectè debeat satisfieri. Utraque in suo genere perfecta est, sed non alterutra perfectè Deo satisfacit, requirebat enim non solum pœnam à nobis Deus, sed & perfectam suæ legis adimplerionem. Excipit, *si lex est impleta, nulla restabit culpa. Ergo nec pœna, necq; non opus erat passivâ obedientiâ.* Resp. distingue inter peccata commissionis & omissionis. Pœnam debebamus suscipere propter commissâ peccata, hanc etiam Christus suscipit dum pateretur: Obedientiam verò quam omiseramus; exigebat insuper à nobis lex, ideoque opus erat activa Christi obedientiâ.

XCVI. 3. *Lex obligat vel ad pœnam vel ad obedientiam, non autem ad utrumq;.* Si igitur Christus pro nobis suscepit pœnam, non opus fuit nostri loco prestare obedientiam.

Respondedo, Antecedens verum est de statu integritatis, falsum de statu lapsus & corruptionis. Ibi quidem obligat lex tantum ad obedientiam, non ad pœnam, quia ubi nulla est transgressio, ibi pœna locum non invenit: hic autem ad utrumque obligat ad obedientiam, jure creationis; ad pœnam ob lapsum & mandati divini transgressionem.

XCVII. 4. *Christus unâ oblatione consummavit sanctificandos, Heb. 10, v. 14.* Ergo obedientia Christi activa non requiritur.

Resp. 1. Apostolus non discerpit, sed conjungit utramque obedientiam, ut patet ex *vers. 10.* 2. Non voluit describere omnem meriti rationem, sed tantum complementum & consum-

summationem, quam in morte Christi peractam esse. juxta
Iohan. 19, v. 30. non inficiamur. 3 Vocabula *missas* non opponi-
tur impleioni legis, sed pluralitati & crebra repetitioni Leviti-
carum oblationum, quibus in Novo Testamento exclusis per
unicam solamque Christi in ara crucis immolationem sanctifica-
ri dicimur.

XCVIII. Ad reliquas objectiones peculiare qui desiderat re-
sponsum, *Dn. D. Eckardi* libellum, de hac quaestione singulari-
ter scriptum consulat & evolvat. Nos hic abrumpimus, & quaer-
de Christi merito dicenda restant, disputationibus securis re-
servamus, gratias agentes DEO Patri, quod in plenitudine
temporis misit Filium suum, factum sub lege, ut eos, qui sub
lege erant, redimeret, nosque adoptionem filiorum reci-
peremus; Ipsi soli & misericordi DEO sit
laus & gratiarum actio sempiter-
na, AMEN.

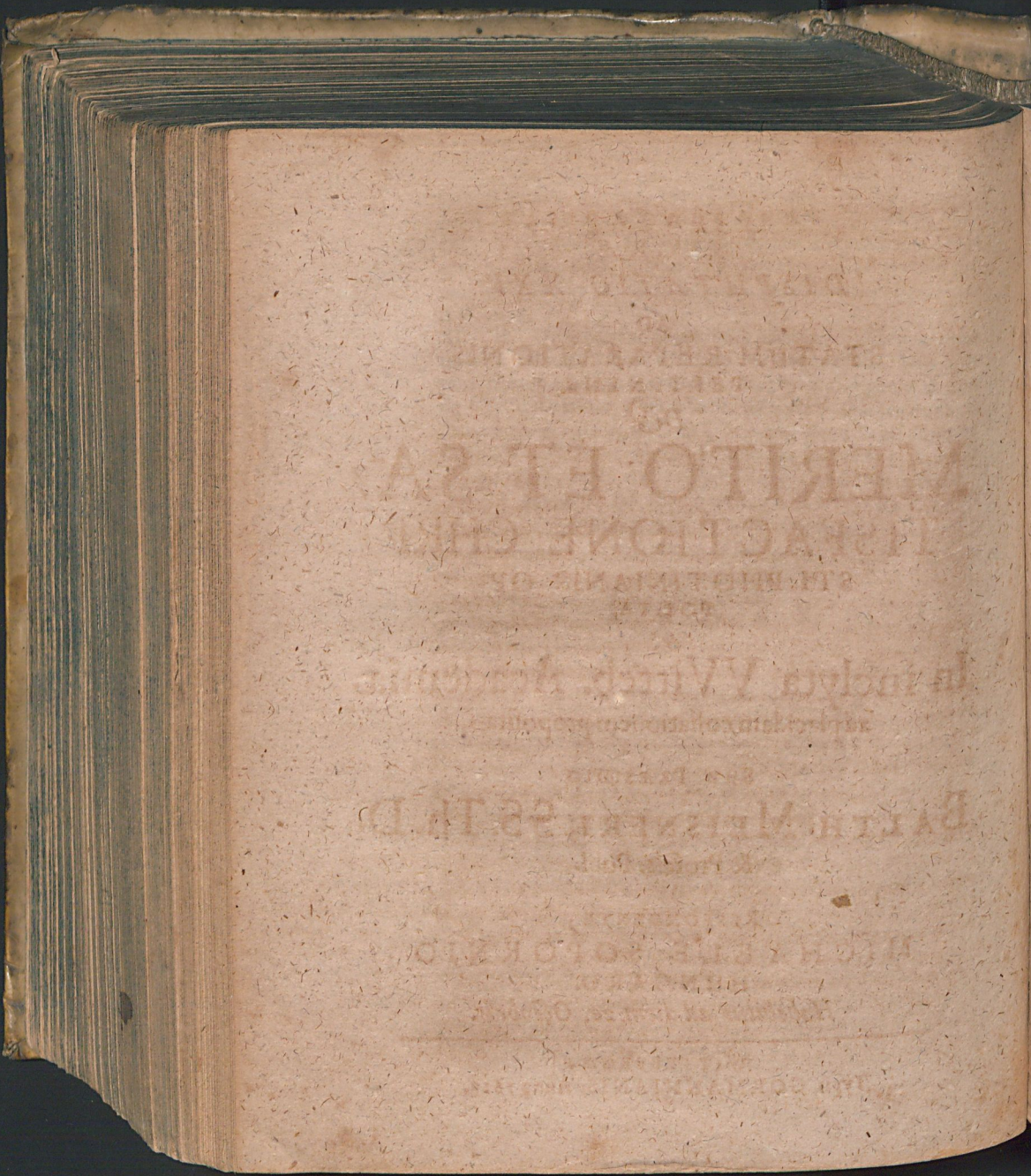
F I N I S

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

F r i s

Fg 2909

(713)

ULB Halle

3

002 387 158

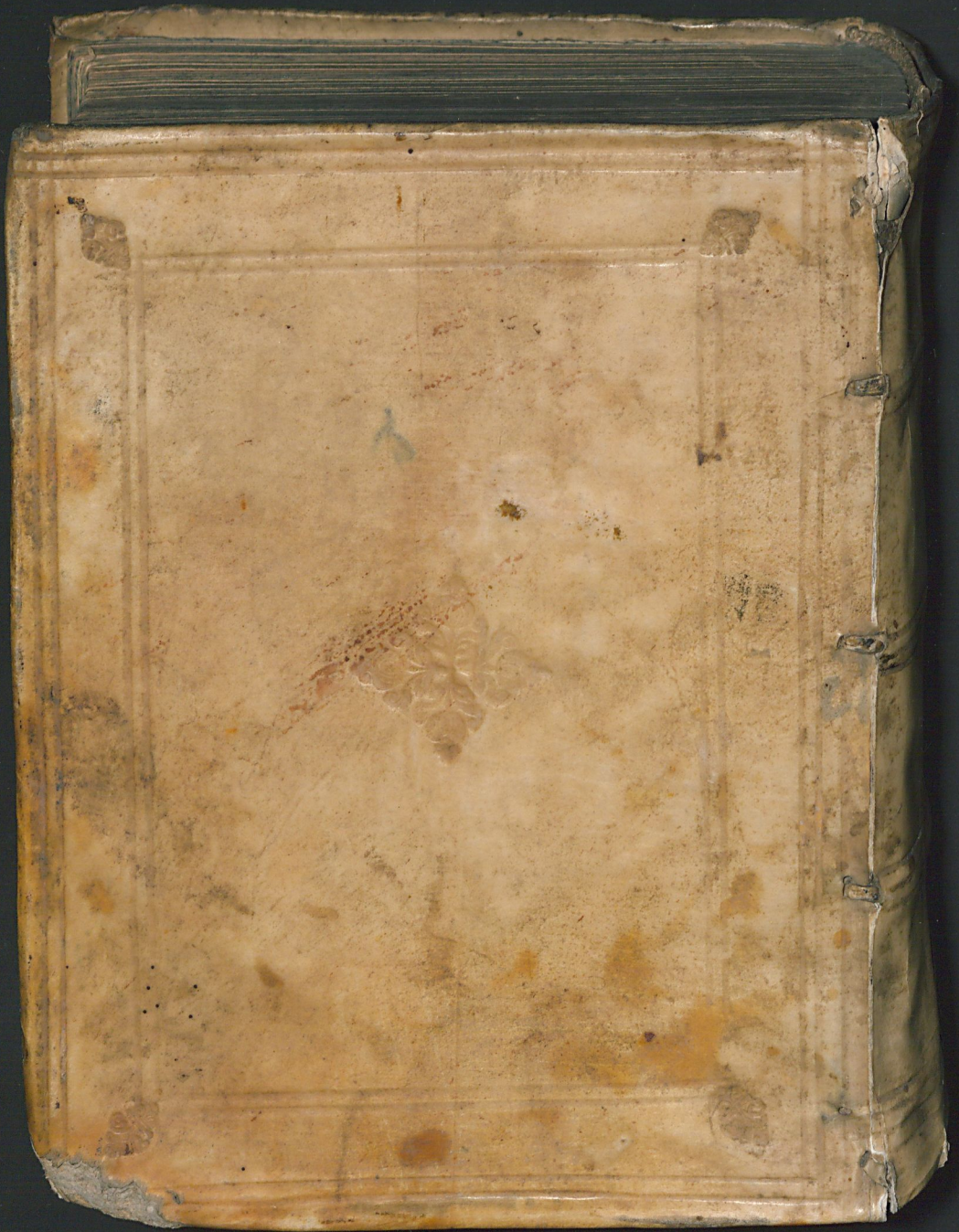
Sb. 06

3 1/2

VO 17

M. C.

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

946

Α Ο Γ Ι Α Σ
Æ,
IO XXIV.
atis pertinens

ILIS IN

tionis occur-
ficiente, impellente
ia.

eb. Academia.

proposita,

IDIO

R I, SS. Th. D.

bl.

NTE,

OTTLÖBEN

genf.

o, Septembr.

GÆ,

IS, Anno 1618.

